

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Dana Fiedlerová

TREST DOMÁCÍHO VĚZENÍ, JEHO VÝKON A KONTROLA

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Mgr. Jana Navrátilová, Ph.D.

Katedra: Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 20. 10. 2010

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne: 20. 10. 2010

Podpis:

Děkuji vedoucí práce JUDr. Mgr. Janě Navrátilové, Ph.D. za vstřícný přístup a spolupráci při zpracování mé diplomové práce.

OBSAH

ÚVOD	1
1 POJEM, ÚČEL A FUNKCE TRESTU	3
1.1 POJEM TRESTU.....	3
1.2 ÚČEL TRESTU.....	4
1.3 FUNKCE TRESTU	5
2 ALTERNATIVNÍ TRESTY	8
2.1 KONCEPCE RESTORATIVNÍ JUSTICE.....	8
2.2 ALTERNATIVNÍ ŘEŠENÍ TRESTNÍCH VĚCÍ.....	11
2.3 ALTERNATIVNÍ TRESTY OBECNĚ.....	13
2.4 ALTERNATIVNÍ TRESTY V ČESKÉ REPUBLICE	16
3 OBECNĚ O TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ	20
3.1 HISTORIE DOMÁCÍHO VĚZENÍ.....	20
3.2 HISTORIE ELEKTRONICKÉHO MONITOROVÁNÍ	21
3.3 SYSTÉMY ELEKTRONICKÉHO MONITOROVÁNÍ.....	23
3.4 ZÁKLADNÍ FORMY A TYPY DOMÁCÍHO VĚZENÍ.....	26
4 PRÁVNÍ ÚPRAVA TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ V ČESKÉ REPUBLICE (ČESKÝCH ZEMÍCH)	28
4.1 HISTORIE TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ V ČESKÝCH ZEMÍCH.....	28
4.2 PRÁVNÍ ÚPRAVA TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ V TRESTNÍM ZÁKONÍKU	29
4.3 PRÁVNÍ ÚPRAVA TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ V TRESTNÍM ŘÁDU ..	33
4.4 PRÁVNÍ ÚPRAVA TRESTNÍHO OPATŘENÍ DOMÁCÍHO VĚZENÍ.....	36
5 ÚLOHA PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBY PŘI ZAJIŠTĚNÍ VÝKONU TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ	39
5.1 OBECNĚ O PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBĚ	39
5.2 VYHODNOCENÍ VHODNOSTI APLIKACE TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ	41
5.3 KONTROLA VÝKONU TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ.....	42
6 TREST DOMÁCÍHO VĚZENÍ VE VYBRANÝCH STÁTECH	45
6.1 SLOVENSKO.....	45

6.2 ANGLIE A WALES	47
6.3 AUSTRÁLIE (NOVÝ JIŽNÍ WALES).....	49
6.4 RAKOUSKO	49
6.5 NIZOZEMÍ	50
7 VÝHODY TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ	52
7.1 SNÍŽENÍ POČTU UVĚZNĚNÝCH A ÚSPORA FINANČNÍCH PROSTŘEDKŮ	52
7.2 OMEZENÍ KRIMINÁLNÍ NÁKAZY VE VĚZENÍ.....	53
7.3 UDRŽENÍ SI ZAMĚSTNÁNÍ, VĚTŠÍ PRAVDĚPODOBNOST NÁHRADY ŠKODY	54
7.4 ZACHOVÁNÍ RODINNÝCH VAZEB	54
8 PROBLÉMY SPOJENÉ S APLIKACÍ TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ	56
8.1 ZPŮSOB ZAJIŠTĚNÍ VÝKONU TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ.....	56
8.2 ETICKÁ STRÁNKA ELEKTRONICKY HLÍDANÉHO DOMÁCÍHO VĚZENÍ	58
8.3 VÝBĚR VHODNÝCH OSOB	60
8.4 DALŠÍ PROBLÉMY SPOJENÉ S APLIKACÍ TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ	61
ZÁVĚR	63
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	66
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	67
PŘÍLOHA Č. 1	73
PŘÍLOHA Č. 2	75
PŘÍLOHA Č. 3	76
RESUMÉ	77
KLÍČOVÁ SLOVA, KEYWORDS	80

ÚVOD

Téma mé diplomové práce zní: Trest domácího vězení, jeho výkon a kontrola. Obecně mě velice zajímá problematika trestů a trestání. Obzvláště zajímavá je pro mě problematika alternativních trestů, které představují jednu z možností, jak řešit rostoucí kriminalitu a obtíže s ní spojené. Již od druhé poloviny dvacátého století se mnoho zemí potýká s nárůstem kriminality, přeplněností věznic a celkovým přetížením systému trestní justice. Stále více se ozývají hlasy upozorňující na nedostatky tradičního trestu odnětí svobody. Hledání nových, alternativních způsobů řešení trestních věcí probíhá nejen v jednotlivých zemích ale je předmětem zájmu mnoha mezinárodních organizací, např. orgánů OSN či Rady Evropy.

V České republice dochází k vysokému vzestupu kriminality a tím i zvýšenému zájmu o alternativní řešení trestních věcí se změnou politického režimu po roce 1989. Systém sankcí byl v posledních letech obohacen o nové druhy alternativních trestů a změn doznává také právní úprava stávajících sankcí. Mění se i celková filosofie ukládání sankcí. Trest odnětí svobody má být chápán jako ultima ratio – nejzazší možnost. K 1. lednu 2010 nabyl účinnosti nový Trestní zákoník, který zavedl dva nové alternativní tresty, a to trest domácího vězení a trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce. Věnovat se v mé diplomové práci konkrétně trestu domácího vězení jsem se rozhodla nejen proto, že je to téma poměrně aktuální, ale také proto, že se v souvislosti s přijetím tohoto trestu, v odborných kruzích rozbíhá velice zajímavá diskuse o tom, zda bude tento trest efektivní, zda se bude ukládat či jakým způsobem by měl být kontrolován jeho výkon.

Diplomová práce si klade za cíl stručně popsat historický vývoj domácího vězení a elektronického monitorování, hmotněprávní a procesněprávní úpravu tohoto trestu v České republice i to, jak probíhá výkon a kontrola tohoto trestu. Dalším cílem práce je nastínit klady tohoto trestu, ale i problémy spojené s jeho aplikací a podat základní informace o právní úpravě domácího vězení v některých jiných zemích.

V prvních kapitolách diplomové práce se pokusím uvést do problematiky základním vymezením pojmu trestu, jeho účelu a funkce. Následně obecně vyložím koncept restorativní justice, alternativní řešení trestních věcí a alternativní tresty, včetně alternativních trestů používaných v České republice.

Předmětem dalších kapitol bude exkurz do historie domácího vězení a elektronického monitorování, které je používáno ke kontrole výkonu tohoto trestu v USA a dalších zemích. Dále rozeberu hmotněprávní podmínky ukládání tohoto trestu i procesní stránku této problematiky. Neopomenu ani problematiku trestního opatření domácího vězení u mladistvých.

Samostatná kapitola práce je věnována úloze Probační a mediační služby při zajištění výkonu trestu domácího vězení. Probační a mediační služba hraje velice významnou úlohu, jak v procesu ukládání trestu, tak i při kontrole jeho výkonu.

Základní informace o právní úpravě domácího vězení v některých jiných státech jsou obsahem následující kapitoly. Tuto kapitolu jsem se do mé práce rozhodla zařadit z toho důvodu, že poznáváním úprav jiných právních řádů, člověk současně poznává i vlastní právní řád. Takováto komparace ho může upozornit na některé nedostatky a slabiny stávající úpravy a případně být i inspirací k jejím změnám.

Závěrečné kapitoly se věnují zhodnocení výhod trestu domácího vězení, ale i problémů spojených s aplikací tohoto trestu. V samotném závěru budou nastíněny některé vlastní úvahy de lege ferenda.

1 POJEM, ÚČEL A FUNKCE TRESTU

1.1 POJEM TRESTU

„Oko za oko, zub za zub“ neboli též tzv. zásada odplaty je obsažena již v Chamurapiho zákoníku, nejvýznamnějším zákonodárném díle starověké Mezopotámie, které bylo vytvořeno v 18. století před naším letopočtem.

Instituce trestu je stará jako lidstvo samo a zřejmě se nevyskytuje a ani v průběhu historie se nevyskytla společnost, která by tresty neznala.¹ Trestání je součástí každodenního života lidí, je jednou z nenahraditelných záruk dodržování morálních i právních norem společnosti. Ukládání sankcí v užším smyslu upravují nejenom normy práva trestního, ale též normy správního práva (zejm. za správní delikty a přestupky). Sankce jako sekundární povinnost vznikající porušením primární povinnosti je jedním z předmětů zájmu občanského práva. V tomto textu se zaměřím na tresty ukládané na základě norem trestního práva.

Současný český trestní zákoník je stejně jako předchozí zákoník (zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů) založen na dualismu trestních sankcí - existenci dvou typů sankcí - trestů a ochranných opatření. Trest je chápán jako sociální výtka pachateli pro jeho zaviněný čin jako čin společensky neakceptovatelný, zatímco ochranné opatření má neutralizovat nebezpečnost pachatele pro společnost a přichází proto v úvahu ne jako odpověď na čin, nýbrž z podnětu činu jako odpověď na nebezpečnost pachatele.² U mladistvých pachatelů je naproti tomu zachován monismus sankcí. Oba systémy trestních sankcí mají své výhody i nevýhody.³

¹LATA, J. *Účel a smysl trestu*. Praha : LexisNexis CZ s.r.o., 2007, str. 6.

²Důvodová zpráva k trestnímu zákoníku, I. Obecná část, k § 36.

³Více viz. ŠÁMAL, P. et al. *Trestní zákoník : komentář. I., § 1 - 139*. Praha : C.H.Beck, 2009, str. 409.

Pojem trestu může být definován jako právní následek za určité protiprávní jednání⁴, prostředek státního donucení, který stát užívá k ochraně zájmů chráněných trestním zákonem, ochraně společnosti před trestnými činy a jejich pachateli. Jedná se o újmu na svobodě, majetkových nebo jiných právech odsouzeného, které může pachateli trestného činu uložit jen soud.⁵ Jiné vymezení trest charakterizuje jako opatření státního donucení, které je ukládáno v trestním řízení jménem státu k tomu povolanými soudy pachateli za jeho trestný čin, tímto opatřením je pachateli působena určitá újma a zároveň je jím vysloven společenský odsudek trestného činu a jeho pachatele ze strany státu a společnosti.⁶

1.2 ÚČEL TRESTU

V trestní nauce jsou rozlišovány tři základní teorie o účelu trestání. Jsou jimi teorie absolutní, teorie relativní a teorie smíšené.

Teorie absolutní (označovaná také jako retributivní – pozn. někteří autoři, např. Jan Lata, od sebe tyto teorie odlišují s tím, že absolutní teorie je dle jeho názoru příliš úzce vymezena, protože nespojuje s trestem žádné společenské účely, v trestu spatřuje projev Boží vůle a blíží se zásadám lex talionis⁷) je historicky nejstarší. Mezi její zastánce se řadili například Aristoteles, Tomáš Akvinský, I. Kant či G. W. F. Hegel. Trest je dle této teorie účelem sám o sobě, nejsou mu přikládány žádné další úkoly. Vychází se z myšlenky „punitur quia peccatum est“ tedy trestá se, protože bylo spácháno zlo.⁸

⁴ JELÍNEK, J. et al. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 1. vydání. Praha : Leges, 2009, str. 346.

⁵ Tamtéž, str. 346.

⁶ ŠÁMAL, P. et al. *Trestní zákoník : komentář. I., § 1 - 139*. Praha : C.H.Beck, 2009, str. 417.

⁷ LATA, J. *Účel a smysl trestu*. Praha : LexisNexis CZ s.r.o., 2007, str. 8.

⁸ JELÍNEK, J. et al. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 1. vydání. Praha : Leges, 2009, str. 347.

Teorie relativní (utilitární) prosazované C. Beccariou, F Lisztem, C. Lombrosem a dalšími očekávají od trestu ochranu společnosti. Řídí se heslem „punitur, ne peccetur“ neboli trestá se, aby nebylo páčáno zlo. Podle toho, zda je více akcentováno preventivní působení trestu na společnost nebo na pachatele, lze v rámci relativních teorií hovořit o teoriích speciální prevence a teoriích generální prevence.⁹ Generální prevence je zaměřená na společnost, resp. potenciální pachatele, zatímco speciální prevence se soustředí na konkrétního pachatele.

Smíšené (slučovací) teorie kombinují znaky obou předcházejících teorií. Trest by měl podle těchto teorií odpovídat závažnosti spáchaného trestného činu a současně plnit další úkoly.

Účel trestu není v trestním zákoníku, na rozdíl od předchozího zákona, který obsahoval v § 23 hlavní cíle trestání (Účelem trestu je chránit společnost před pachateli trestných činů, zabránit odsouzenému v dalším páčání trestné činnosti a vychovat jej k tomu, aby vedl řádný život a tím působit výchovně i na ostatní členy společnosti¹⁰), výslovně vyjádřen. Je možné jej vymezit na základě ustanovení upravujících obecné zásady pro ukládání trestních sankcí a z celkového smyslu zákona.

Slučovací teorie dominují v současné době ve většině vyspělých států. I v české trestněprávní nauce a v české justici je nejvíce uznávána slučovací teorie.¹¹

1.3 FUNKCE TRESTU

Existuje mnoho různých členění funkcí trestu. V české kriminologické literatuře se nejčastěji objevuje dělení na pět funkcí. Jsou jimi funkce odplatná, odstrašení, nápravná, vylučovací a kompenzační. Uvedené členění je teoretické a didaktické,

⁹ ŠÁMAL, P. et al. *Trestní zákoník : komentář. I., § 1 - 139*. Praha : C.H.Beck, 2009, str. 411.

¹⁰ Zákon č. 140/1961 Sb., Trestní zákoník, § 23, ods. 1.

¹¹ NOVOTNÝ, O. et al. *Trestní právo hmotné : 1, Obecná část. 6.*, přeprac. vyd. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2010, str. 39.

v aplikační praxi se jednotlivé funkce trestu vzájemně prolínají, shlukují a jednotlivé tresty uvedené v trestním zákoně je obsahují v různém rozsahu.¹²

Odplatná (retributivní) teorie pokládá trest za přirozený důsledek kriminálního jednání, uložení trest je „zrcadlovým odrazem“ spáchaného trestného činu.¹³ Pachatel tedy musí být potrestán přiměřeně vzhledem k závažnosti spáchaného činu.

Teorie odstrašení, jak napovídá její název, spatřuje cíl trestu v preventivním působení na pachatele (individuální prevence) i ostatní členy společnosti (generální prevence). Jmenované osoby by měl vhodně zvolený trest odradit od páchaní trestné činnosti.

Nápravná (rehabilitační) teorie považuje trest za prostředek nápravy pachatele. Pachatel by se měl v budoucnu vyvarovat kriminálního jednání. Rozdíl oproti teorii odstrašení lze vidět v odborném zacházení, které potlačí (či odstraní) příčiny, proč trestný čin spáchal. Rehabilitační teorie je tedy zaměřena na osobu pachatele a přihlíží k etiologii individuálního kriminálního činu.¹⁴

Vylučovací (eliminační) teorie spojuje funkci trestu s izolací pachatele od společnosti nebo jiném omezení, které pachateli znemožní páchat trestné činy. Mezi formy takové izolace se řadí trest vyhoštění, trest smrti, trest odnětí svobody, zákaz činnosti či propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty. Izolace pachatele má vést primárně k ochraně společnosti.

Kompenzační (restituční, restorativní) teorie vyzdvihuje nápravu následků spáchaného činu a obnovení rovnováhy v sociálních vztazích.¹⁵ S touto teorií je spjat

¹² KUČHTA, J.; VÁLKOVÁ, H. et al. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha : C.H.Beck, 2005, str. 188.

¹³ NOVOTNÝ, O.; Zapletal, J. et al. *Kriminologie*. 3., přeprac. vyd. Praha : ASPI a.s., 2008, str. 230.

¹⁴ Tamtéž, str. 233.

¹⁵ KUČHTA, J.; VÁLKOVÁ, H. et al. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha : C.H.Beck, 2005, str. 192.

pojem restorativní justice, která se zaměřuje hlavně na potřeby obětí trestných činů, na to aby byla odstraněna škoda, kterou pachatel svým činem způsobil.

2 ALTERNATIVNÍ TRESTY

2.1 KONCEPCE RESTORATIVNÍ JUSTICE

Na základě odlišného vnímání pojmu trestní spravedlnosti se rozlišují dva základní koncepty, prvním z nich je tzv. retributivní (odplatná) justice a druhým restorativní (obnovující) justice.

Pohled na chápání trestní spravedlnosti se v průběhu historie vyvíjel. Do 12. století byl zločin chápán jako soukromá záležitost mezi viníkem a poškozeným, kterou si účastníci obvykle za aktivní účasti svého nejbližšího sociálního společenství vypořádali sami mezi sebou, tedy svépomocí.¹⁶ Teprve až v průběhu následujících století začíná mít i sám stát zájem na potrestání pachatelů deliktů (nejprve si vyhrazuje právo stíhat jen ty nejzávažnější delikty) a objevuje se tak model retributivní trestní spravedlnosti. V tomto pojetí je primární obětí trestného činu stát.¹⁷ Poškozený nemá v trestním řízení příliš silné postavení, většinou může pouze uplatňovat nárok na náhradu škody. Oběti se nemohou náležitě zapojit do posuzování otázek viny ani se relevantně vyjádřit k rozhodování o trestu.¹⁸ Retributivní justice je spojena s inkvizičním procesem, s větší aktivitou orgánů činných v trestním řízení a obhájce.

V polovině osmdesátých let dvacátého století se nejprve v USA a v Kanadě, později i v zemích západní Evropy začíná prosazovat druhý koncept - restorativní justice. Je reakcí na některé nedostatky systému retributivní justice, které se projevíly růstem kriminality, přetížením soudů, nízkou ochranou obětí, nedostatečnou účinností trestů či přeplněností věznic. Jak již bylo zmíněno výše, restorativní justice je spojena s kompenzační funkcí trestu. Dá se hovořit o návratu trestní spravedlnosti do rukou

¹⁶ VÁLKOVÁ, H.; SOTOLÁŘ, A. Restorativní justice – trestní politika pro 21. století?. *Trestní právo*. 2000, č. 1, str. 5.

¹⁷ SOTOLÁŘ, A.; PÚRY, F.; ŠÁMAL, P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha : C.H.Beck, 2000, str. 8.

¹⁸ Tamtéž, str. 8

těch, kteří jsou zločinem nejvíce dotčeni: oběti pachatele a jejich sociálního společenství.¹⁹ Pojem restorativní justice vychází z myšlenky, že trestný čin je sociálním konfliktem mezi dvěma a více jednotlivci a mezi jejich normami a normami ve společnosti, v níž se nacházejí, a lze jej účinně řešit jen za aktivní účasti všech dotčených osob.²⁰

Inspirací teoretikům restorativní justice byla japonská trestní politika. V Japonsku, na rozdíl od prakticky všech ostatních průmyslově vyspělých zemích, nedocházelo po 2. světové válce k eskalaci či v nejlepším případě ke stagnaci kriminality.²¹ Tento vývoj byl zdůvodňován tím, že je zde u pachatelů požadována opravdová lítost a omluva, zatímco u obětí upřímné odpuštění.

Cílem této koncepce tedy je zmírnit následky spáchaného činu, odškodnit oběť anebo společnost a posílit odpovědnost pachatele k sobě samému/samé a společnosti.²² Následky pachatelova činu jsou pojímány poměrně široce. Nejde jen o přímou materiální škodu, kterou lze nahradit či jinak odčinit, ale i o emocionální újmu, kterou oběť utrpěla a kterou je nutno kompenzovat náležitou satisfakcí.²³ Pachatel by měl pochopit svou vinu.

Mezi odborníky, kteří se zabývají problematikou restorativní justice sice panuje shoda o jejích základních znacích, ale názor na definici tohoto pojmu (či vůbec potřebu tuto definici vytvářet) není jednotný. Howard Zehr, který je nazýván otcem restorativní

¹⁹ VÁLKOVÁ, H.; SOTOLÁŘ, A. Restorativní justice – trestní politika pro 21. století?. *Trestní právo*. 2000, č. 1, str. 6.

²⁰ FRYŠTÁK, M.; ŽATECKÁ, E. Princip restorativní justice v novém trestním zákoníku. In *Sborník příspěvků z mezinárodní konference „Dny veřejného práva“*. Brno : Masarykova univerzita, 2007, str. 650.

²¹ VÁLKOVÁ, H.; SOTOLÁŘ, A. Restorativní justice – trestní politika pro 21. století?. *Trestní právo*. 2000, č. 1, str. 7.

²² KALMTHOUT, A. Realizace alternativních trestů, některé zkušenosti západoevropských zemí. *Právní rozhledy*. 1997, č. 12, str. 621.

²³ KARABEC, Z. Koncept restorativní justice. In *Restorativní justice : sborník příspěvků a dokumentů*. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003, str. 10.

justice, se o tuto definici pokusil. Restorativní justici definuje jako proces, jenž v maximální možné míře zapojuje všechny, kterých si daná trestná činnost dotkla. Restorativní justice usiluje o maximální možnou míru uzdravení a obnovu trestným činem narušených vztahů a za tímto účelem účastníkům umožňuje společně identifikovat způsobené újmy a vzniklé potřeby a od nich se odvíjející povinnosti a závazky.²⁴

Restorativní justice působí vedle klasické trestní justice (retributivní justice), nebo ji vhodným způsobem doplňuje a nepředstavuje tak konkrétní paralelní systém.²⁵ Oba tyto přístupy mají i mnoho společného, v obecném slova smyslu usilují o ochranu prostřednictvím reciprocit a urovnání stavu.²⁶ Každý však používá jiný postup, jak požadovaného výsledku dosáhnout.

Mezi tři základní programy, které jsou založeny na principech restorativní justice, patří mediace (Victim - Offender Mediation – za účasti kvalifikovaného mediátora dochází k diskusi oběti a pachatele o spáchaném činu a odstranění jeho následků. Uplatňuje se v USA i v Evropě.), „restorativní kruh“ (Restorative Circle – komunikace probíhá za aktivní participace pachatele, oběti, jejich přátel a rodin a také členů příslušné komunity, přičemž zvolený člen dané komunity plní úlohu zprostředkovatele. Uvádí se, že tato metoda je odvozena od řešení konfliktů mezi Indiány v Severní Americe.) a „restorativní konference“ (Restorative Conferencing - v tomto programu dochází k diskusi oběti a pachatele a jejich rodinných příslušníků a přátel nad deliktem a jeho důsledcích. Diskusi vede kvalifikovaný zprostředkovatel. Tento program vznikl na Novém Zélandě, odkud se rozšířil do Austrálie, USA, Kanady, Anglie a Walesu.).²⁷

²⁴ ZEHR, H. *Úvod do restorativní justice*. Praha : Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003, str. 26.

²⁵ FRYŠTÁK, M.; ŽATECKÁ, E. Princip restorativní justice v novém trestním zákoníku. In *Sborník příspěvků z mezinárodní konference „Dny veřejného práva“*. Brno : Masarykova univerzita, 2007, str. 650

²⁶ ZEHR, H. *Úvod do restorativní justice*. Praha : Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003, str. 39.

²⁷ *Restorative Justice Online* [online]. 2009 [cit. 2010-09-03]. Restorative Justice Processes. Dostupné z: <<http://www.restorativejustice.org/press-room/05rjprocesses>>., volný překlad názvů programů.

V literatuře²⁸ jsou jako hlavní výhody aplikace prvků restorativní justice uváděny snížení pocitu ohrožení u obětí trestných činů, častější nahrazení způsobené škody pachateli i snížení recidivy. Větší procento (v porovnání s retributivní procesem) pachatelů i obětí vnímá restorativní proces jako spravedlivý. Jako nevýhody jsou často zmiňovány nepochopení podstaty restorativní justice ze strany pachatele a možnost řešit jen méně závažné případy kriminality.

2.2 ALTERNATIVNÍ ŘEŠENÍ TRESTNÍCH VĚCÍ

Společenské, ekonomické a politické změny, ke kterým docházelo v 2. polovině 20. století, byly příčinou toho, že dosavadní systém ochrany společnosti před kriminalitou přestal plně splňovat požadavky na něj kladené a bylo třeba začít hledat nové přístupy. Ve spojených státech, Anglii, Holandsku a mnoha jiných západoevropských zemích dochází od poloviny 60. let 20. století k prudkému nárůstu kriminality.²⁹ V České republice došlo k vysokému vzestupu kriminality po roce 1989, nižší výskyt kriminality v období totalitního režimu byl především důsledkem situace, kdy úsilí o kontrolu kriminality bylo značné a prostor individuální svobody malý.³⁰ Výsledkem těchto změn v dynamice kriminality a dalších faktorů (např. častější užívání krátkodobých trestů odnětí svobody nebo změny charakteru kriminality) je přeplnění věznic (často se hovoří o „krizi vězeňství“, případně o „krizi trestu odnětí svobody“) a celkové přetížení systému trestní justice. Řízení trvají příliš dlouho. Převážně ukládané tresty odnětí svobody nesplňují všechny své funkce. Poškozené osoby nemají dostatečně silné postavení v trestním řízení.

²⁸ KARABEC, Z. Možnosti sankční politiky. *Kriminalistika*. 2001, č. 3. Dostupné z http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2001/01_03/karabec.html

²⁹ TONRY, M.; FRASE, R. *Sentencing and Sanctions in Western Countries*. New York : Oxford University Press, 2001, str. 3.

³⁰ NOVOTNÝ, O.; Zapletal, J. et al. *Kriminologie*. 3., přeprac. vyd. Praha : ASPI a.s., 2008, str. 71.

Někteří autoři³¹ rozlišují tři způsoby, jak reagovat na určité výše zmiňované problémy justičního systému. Prvním z nich je zvýšení počtu pracovníků soudů a ostatních orgánů činných v trestním řízení, které by ovšem řešilo pouze přetížení systému trestní justice, nikoli přeplnění věznic. Další nevýhodou tohoto způsobu je, že by byl velice ekonomicky náročný.

Druhým navrhovaným řešením je dekriminalizace (její podstata spočívá v eliminaci některých skutkových podstat ze zvláštní části trestního zákona³²) a depenalizace (tento pojem může být pojímán buď jako postupný proces zmírňování trestů a liberalizace jejich výkonu, nebo jako zákonem stanovená možnost upouštění u vymezených kategorií trestných činů, případně jejich pachatelů, od trestního stíhání, popř. odložení výkonu trestu a jiných opatření³³) některých jednání a možnost častějšího alternativního řešení trestních věcí, které vychází z principů restorativní justice. Alternativní řešení trestních věcí upravené trestním právem je možno členit na to, které je předmětem norem hmotného práva (alternativní tresty a alternativy k potrestání) a to, jež upravují normy trestního práva procesního (odklony v trestním řízení). Alternativou k potrestání jsou upuštění od potrestání a podmíněné upuštění od potrestání s dohledem, které upravuje § 46 a následující Trestního zákoníku. U mladistvých pachatelů je možné upustit od uložení trestního opatření. V současné době neexistuje jednotná definice odklonu. Odklon lze vymezit jako alternativu standardního trestního řízení, trestní řízení nedospěje do svého obvyklého konce, do vynesení odsuzujícího rozsudku, nedojde k vyslovení viny, k uložení klasické trestní sankce, ale řízení se od této cesty „odkloní“ a trestní věc se vyřídí jinak, velmi často tak, že se trestní stíhání zastaví, což je další charakteristický znak odklonu.³⁴ Odklonem jsou podle naší právní úpravy podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání, podmíněné upuštění od podání návrhu na

³¹ SOTOLÁŘ, A.; PÚRY, F.; ŠÁMAL, P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha : C.H.Beck, 2000, str. 5.

³² ROZUM, J. et al. *Vybrané problémy sankční politiky : ukládání nepodmíněného trestu odnětí svobody a jeho alternativ : institut zabezpečovací detence*. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2005, str. 16.

³³ Tamtéž, str. 16.

³⁴ JELÍNEK, J. et al. *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha : Leges, 2010, str. 678.

potrestání, odstoupení od trestního stíhání (v řízení ve věcech mladistvých) a řízení, ve kterých je vydán trestní příkaz.

Třetím navrhovaným způsobem je zkrácení doby přípravného řízení i doby jednání před soudy, zejména prostřednictvím zjednodušených typů řízení. Je doporučováno používat všechny tyto tři způsoby současně, protože žádný z nich není schopen vyřešit uvedené problémy zcela samostatně.

2.3 ALTERNATIVNÍ TRESTY OBECNĚ

V současné době neexistuje jednotné vymezení pojmu alternativní trest. Jedna z definic říká, že alternativními tresty jsou všechny tresty nespojené s bezprostředním odnětím svobody³⁵, další rozumí alternativním trestem jakýkoli trest nespojený s odnětím svobody, který se uplatní tehdy, má-li být uložen trest odnětí svobody, avšak vzhledem k osobě pachatele a okolnostem případu lze účelu trestu dosáhnout i jinak (užší pojetí)³⁶. V širším pojetí jsou do pojmu alternativní tresty zařazovány i takové sankce či opatření, které neeliminují zcela ztrátu svobody a alternativy trestního řízení v podobě různých forem odklonu.³⁷

Alternativní trest má být tedy určitou alternativou k trestu odnětí svobody. Odnětí svobody nejprve pravděpodobně sloužilo jako určitý zabezpečovací prostředek, do vězení byli umísťováni lidé čekající na rozhodnutí soudu o trestu, tímto způsobem bylo odnětí svobody využíváno již v době antického Řecka. Ve středověku začíná být odnětí svobody používáno jako trest sám o sobě. Uvržení do vězení bylo chápáno jako alternativa k tradičním trestům, tedy k popravě (prováděné různým kvalifikovaným způsobem ke zvýšení utrpení odsouzeného a k zesílení odstrašujícího účinku na ostatní), či k jiným fyzickým trestům a v lehčích případech k dehonestujícím sankcím (praníře,

³⁵ SOTOLÁŘ, A.; PÚRY, F.; ŠÁMAL, P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha : C.H.Beck, 2000, str. 16.

³⁶ KUČHTA, J.; VÁLKOVÁ, H. et al. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha : C.H.Beck, 2005, str. 214

³⁷ Tamtéž, str. 214

cejchy aj.).³⁸ V osmnáctém století je již běžně užívanou sankcí a ve století dvacátém postupně získává postavení dominantního trestu.

Jak již bylo zmíněno výše, během šedesátých a sedmdesátých let dvacátého století dochází ke „krizi vězeňství“ a „krizi trestu odnětí svobody“. Trestní politika vyspělých států se v první fázi řešení problému vydala směrem k zásadní reformě vězeňství, založené na humanizaci a liberalizaci, směřující k celkové modernizaci.³⁹ Do vězeňství bylo investováno mnoho finančních prostředků, ale k výraznějšímu snížení míry kriminality či recidivy nedošlo. Stále častěji byly diskutovány negativní stránky trestu odnětí svobody a to zejména krátkodobého trestu odnětí svobody (v některých pramenech⁴⁰ je jím myšlen trest v délce šest měsíců a méně, v jiných⁴¹ trest do jednoho roku). Vlna kritiky spočívala v tvrzení, že krátkodobé tresty odnětí svobody mají tyto hlavní nedostatky:

- neposkytují dostatek času k převýchově pachatele, ale na druhé straně je to dost dlouhá doba k tomu, aby na odsouzeného škodlivě působily vlivy vězeňského prostředí,
- z hlediska individuální i generální prevence jsou kontraproduktivní, protože jejich odstrašující účinky jsou minimální a pro potenciální pachatele mohou znamenat přípustné riziko,
- tyto tresty jsou projevem určité diskriminace, neboť jsou ukládány nejčastěji osobám, kterým nemohl být uložen trest peněžitý pro jeho zřejmou nedobytnost,
- ekonomické náklady na vězeňský systém jsou značné a výkon krátkodobých trestů tento systém neúměrně zatěžuje, protože váže většinu kapacity vězeňských zařízení.⁴²

³⁸ KARABEC, Z.; DIBLÍKOVÁ, S.; MÁCHÁČKOVÁ, R. *Krátkodobé tresty odnětí svobody : závěrečná studie z výzkumu*. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2000, str. 7.

³⁹ KALVODOVÁ, V. *Postavení trestu odnětí svobody v systému trestněprávních sankcí*. Brno : Masarykova univerzita, 2002, str. 109.

⁴⁰ Rezoluce Rady Evropy č. 73 (17) On The Short – term Treatment of Adult Offenders.

⁴¹ KARABEC, Z.; DIBLÍKOVÁ, S.; MÁCHÁČKOVÁ, R. *Krátkodobé tresty odnětí svobody : závěrečná studie z výzkumu*. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2000, str. 4.

⁴² Tamtéž, str. 7.

Výsledkem této kritiky trestu odnětí svobody a snah o řešení krize vězeňského systému je zejména v sedmdesátých letech postupné zavádění alternativních trestů do právních řádů jednotlivých států. Mezi hlavní důvody jejich rozšiřování patří fakt, že jsou zachovány pozitivní sociální vazby odsouzeného, výkon těchto trestů je finančně méně nákladný než výkon trestu odnětí svobody. Další jejich předností je, že zohledňují osobnosti jedince a jeho individuální vlastnosti a napomáhají ke zrychlení trestního řízení.⁴³

Existuje několik typů dělení alternativních trestů. Prvním z nich⁴⁴ je dělení na tresty, které jsou zaměřeny pouze na omezení svobody pachatele (např. domácí vězení, peněžitý trest) a tresty, jejichž hlavní podstatou není pouhé omezení svobod pachatele, ale též usilování o pozitivní působení a odborné vedení (př. obecně prospěšné práce). Další členění⁴⁵ rozlišuje tři kategorie alternativních trestů. První z nich jsou opatření, která modifikují výkon uloženého trestu odnětí svobody – alternativní způsoby výkonu trestu odnětí svobody (např. tzv. víkendové vězení). Druhou kategorií tvoří opatření nespojená s odnětím svobody (např. obecně prospěšné práce, peněžitý trest, probace). Třetí kategorií tvoří opatření, která umožňují ustoupit od uloženého trestu odnětí svobody (popř. i jiné sankce), zejm. upuštění od potrestání.

Problematikou alternativních trestů se vícekrát zabývaly (a stále zabývají) orgány OSN i Rady Evropy. Výsledkem těchto jednání byla řada doporučení, která iniciovala rozvoj těchto trestů v členských státech jmenovaných organizací. Významným dokumentem z této oblasti je rezoluce Rady Evropy č. 76 (10) „K některým alternativním trestům“ (On Certain Alternative Penal Measures to Imprisonment), ve které je vládám členských států doporučováno nejen zdokonalení stávajících alternativních trestů (např. podmíněného odsouzení a probace), ale též

⁴³ ROZUM, J. Několik poznámek k problematice alternativ a kontrole jejich výkonu. In OSMANČÍK, O, et al. *K problematice alternativních trestů a opatření*. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996. s. 15 – 19, str. 15.

⁴⁴ KALMTHOUT, A. Realizace alternativních trestů, některé zkušenosti západoevropských zemí. *Právní rozhledy*. 1997, č. 12, str. 621.

⁴⁵ KUČHTA, J.; VÁLKOVÁ, H. et al. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha : C.H.Beck, 2005, str. 215.

zavádění nových typů těchto trestů (př. obecně prospěšných prací). Na sedmém kongresu OSN o prevenci kriminality a zacházení s pachateli, jež se konal v roce 1985 v Miláně, byla přijata rezoluce č. 16 o snížení vězeňské populace, o alternativách trestu odnětí svobody a o společenské integraci pachatelů. V této rezoluci kongres doporučil mimo jiné, aby členské státy dále zvyšovaly své úsilí o snižování negativních účinků trestu odnětí svobody a zintenzivnily výzkum sankcí nespojených s odnětím svobody, který by sloužil k dosažení snížení vězeňské populace.⁴⁶ Lze také zmínit tzv. Tokijská pravidla (rezoluce OSN č. 45/110, Minimální pravidla pro vypracování opatření nespojených s odnětím svobody – Standard Minimum Rules for Non-custodial measures), která byla přijata v roce 1990 a mají za jeden z hlavních cílů snížení počtu vězňených osob. Jedním z posledních důležitých dokumentů je Příručka základních principů a slibné praxe v oblasti alternativních opatření k uvěznění (Handbook of Basic Principles and Promising Practices on Alternatives to Imprisonment), kterou zpracoval Úřad OSN pro drogy a kriminalitu. Tato příručka pojednává o alternativních opatřeních k uvěznění v různých fázích trestního procesu, i o jiných způsobech snížení počtu vězňených lidí, jako jsou odklony či dekriminlizace.

2.4 ALTERNATIVNÍ TRESTY V ČESKÉ REPUBLICCE

Sankční politika České republiky prošla poněkud odlišným vývojem než sankční politika západoevropských zemí. V šedesátých letech minulého století dochází k určitým snahám o reformu vězeňství. Jejich produktem bylo i přijetí zákona o výkonu trestu odnětí svobody (zákon č. 59/1965 Sb.), který byl první komplexní úpravou výkonu tohoto trestu. K vysokému vzestupu kriminality u nás dochází až po roce 1989. A teprve v devadesátých letech začíná být omezováno dominantní postavení trestu odnětí svobody a jsou zaváděny nové alternativní tresty.⁴⁷ Trestní zákon (zákon č. 140/1961 Sb.) byl po roce 1989 mnohokrát novelizován. Mezi nejvýznamnější novely upravující používání alternativních trestů patřily:

⁴⁶ NEŽKUSIL, J. K problematice alternativ k trestu odnětí svobody. *Trestní právo*. 2009, č. 7 – 8, str. 7.

⁴⁷ Přehled znázorňující ukládání některých trestů v letech 1989 až 2009 viz. Příloha č. 1.

- Zákon č. 175/1990 Sb., který u trestu zákazu činnosti zvýšil horní hranici sazby z pěti na deset let. U peněžitého trestu byla změněna výměra (od 2000 Kč do 1000000 Kč).

- Zákon č. 152/1995 Sb., který obohatil s účinností od 1.1.1996 systém sankcí o nový trest obecně prospěšných prací.

- Zákon č. 253/1997 Sb., který do českého právního řádu zavedl dva nové instituty a to podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem a podmíněné upuštění od potrestání s dohledem. Tím byly do trestního zákonodárství zavedeny prvky probace. Namísto probace byl zvolen termín dohled, protože by zřejmě nebylo účelné zavádět do trestněprávních předpisů cizí, veřejnosti neznámý termín.⁴⁸ Dále bylo umožněno u trestu vyhoštění ukládat ho na dobu určitou ve výměře od jednoho roku do deseti let. U trestu vyhoštění byly také vymezeny skutečnosti, za kterých soud tento trest nemůže uložit.

- Zákon č. 265/2001 Sb. omezil tresty odnětí svobody u trestných činů s horní hranicí nepřevyšující tři roky. Novela posílila význam podmíněného odsouzení (i dalších alternativ k trestu odnětí svobody) tím, že zpřísnila omezující podmínky pro ukládání krátkodobých nepodmíněných trestů odnětí svobody, když v ustanovení § 39 odst. 2 rozšířila okruh trestných činů, za něž lze uložit nepodmíněný trest odnětí svobody jen za předpokladu, že by vzhledem k osobě pachatele uložení jiného trestu zjevně nevedlo k dosažení účelu trestu.⁴⁹ Touto novelou byla také upravena ustanovení o ukládání a výkonu trestu obecně prospěšných prací, což umožnilo jeho širší použití.

⁴⁸ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 253/1997 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 140/1961 Sb. , Trestní zákon , ve znění pozdějších předpisů, Čl. I., k bodu 1.

⁴⁹ ROZUM, J. et al. *Vybrané problémy sankční politiky : ukládání nepodmíněného trestu odnětí svobody a jeho alternativ : institut zabezpečovací detence*. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2005, str. 18.

- Zákon č. 253/2006 Sb. umožnil uložit vedle propadnutí věci i propadnutí jiné majetkové hodnoty a také zavedl možnost uložit propadnutí náhradní hodnoty.

K 1. lednu 2010 nabyl účinnosti nový trestní zákoník (zákon č. 40/2009 Sb.). Vedoucí týmu, který nový trestní zákoník připravoval, uvádí, že jedním ze základních cílů, které se nový kodex snaží naplňovat, je i změna celkové filosofie ukládání trestních sankcí (trestů a ochranných opatření), kdy je třeba především změnit hierarchii sankcí, v rámci níž by byl trest odnětí svobody chápán jako ultima ratio a byl by kladen důraz na individuální přístup k řešení trestních věcí, předpokládající širokou možnost využití alternativních sankcí (např. domácího vězení, obecně prospěšných prací, peněžitého trestu apod.), k zajištění pozitivní motivace pachatelů trestných činů (přechinů a zločinů).⁵⁰ Změny se dotkly dosavadní právní úpravy alternativních trestů a zároveň byly zavedeny dva zcela nové alternativní tresty – trest domácího vězení (§ 60 a 61 trestního zákoníku) a trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce (§ 76 a 77 trestního zákoníku).

Alternativami k trestu odnětí svobody jsou následující tresty:

- Podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody (§ 81 až 87 trestního zákoníku)
- Podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem (§ 81 až 87 trestního zákoníku)
- Podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody a podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem jsou alternativou k trestu odnětí svobody a zároveň jednou z forem tohoto trestu (Trestem odnětí svobody se rozumí, nestanoví-li trestní zákon jinak, a) nepodmíněný trest odnětí svobody, b) podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody, c) podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem.⁵¹
- Domácí vězení (§ 60 a 61 trestního zákoníku)
- Obecně prospěšné práce (§ 62 až 65 trestního zákoníku)

⁵⁰ ŠÁMAL, P. Trestní zákoník a naplňování funkcí a základních zásad trestního práva hmotného. *Bulletin advokacie*. 2009, č. 10, s. 23 – 37, str. 23.

⁵¹ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 52 ods. 2.

- Propadnutí majetku (§ 66 trestního zákoníku)
- Peněžitý trest (§ 67 až 69 trestního zákoníku)
- Propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty (§ 70 až 72 trestního zákoníku)
- Zákaz činnosti (§ 73 a 74 trestního zákoníku)
- Zákaz pobytu (§ 75 trestního zákoníku)
- Zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce (§ 76 a 77 trestního zákoníku)
- Ztráta čestných titulů nebo vyznamenání (§ 78 trestního zákoníku)
- Ztráta vojenské hodnosti (§ 79 trestního zákoníku)
- Vyhoštění (§ 80 trestního zákoníku)

3 OBECNĚ O TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ

3.1 HISTORIE DOMÁCÍHO VĚZENÍ

Domácí vězení bylo používáno již od dávných dob. Sloužilo především pro osoby, které měly příliš velký vliv na to, aby mohly být umístěny do normálního vězení. Například pro významné politické osobnosti či náboženské vůdce, jejichž uvěznění mohlo způsobit vzpoury či politické nepokoje. Důvodem pro uvržení do domácího vězení byla většinou možnost těchto osob nějakým způsobem ohrozit vůdce, panovníka či vládu. Rozsah ani doba trvání nebyly nijak omezeny. První zmínkou o institutu domácího vězení je zadržení apoštola Pavla.⁵² Další zmínka o trestu domácího vězení pochází z Egypta, z roku 1011. Tehdy úřady zakázaly vycházet z domu iráckému vědci Alhacenovi, aby svými objevy neděsil vládnoucího chalífu. Jeho trest trval až do chalífovy smrti roku 1021. Známou osobností, která skončila v domácím vězení, byl Galileo Galilei. Tento trest mu uložil inkviziční tribunál v Římě, zřejmě zejména pro jeho spisy, ve kterých rozváděl teorii heliocentrismu, jež byla v rozporu s tehdejšími obecně uznávaným geocentrickým modelem sluneční soustavy.

Domácí vězení je i v dnešní době často zneužíváno autoritářskými státy jako způsob perzekuování politických disidentů. Mediálně známým je domácí vězení politických vězňů v Barmě, např. Aun Schan Su Ťij.

Domácího vězení bylo v historii používáno nejen jako nástroj k izolaci nepohodlných osob, ale i jako trestní sankce. Příkladem může být trest domácího vězení v zákoně č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích. K většímu rozšíření trestu domácího vězení dochází až v osmdesátých letech v USA v souvislosti s rozvojem institutu elektronického monitorování. Samotnému elektronickému sledování předcházela obyčejná hlasová kontrola odsouzeného prostřednictvím pevné

⁵² RAJNÍČ, M. Trest domácího vězení v systéme trestov. *Justičná revue*. 2009, č. 6 - 7, s. 834 – 840, str. 834.

telefonní linky.⁵³ Tato forma kontroly se v dnešní době již příliš nepoužívá, zejména kvůli možnosti, že místo odsouzeného se může hlásit i jiná osoba s podobným hlasovým projevem. Na druhou stranu je třeba zmínit, že technologie umožňující identifikaci osoby na základě hlasového projevu se neustále rozvíjí. Tato technologie (tzv. voice verification) je využívána při kontrole odsouzených ve Španělsku⁵⁴.

3.2 HISTORIE ELEKTRONICKÉHO MONITOROVÁNÍ

První systém elektronického monitorování se objevil v roce 1964 v USA, kdy začal tým vedený harvardským profesorem Ralphem Schwitzgebelem a jeho dvojčetem Robertem Schwitzgebelem monitorovat pohyb mladistvých odsouzených a dobrovolníků. Tento výzkum trval až do roku 1970. Monitorování byli sledováni ve stanovených oblastech, v nichž byly umístěny zesilovací stanice. Když se sledovaný přiblížil k zesilovací stanici, aktivovala vysílačka, kterou měl na sobě, zesilovací stanici a jeho poloha se zobrazila na světelné mapě základny.⁵⁵ Dva roky po zahájení prvního elektronického monitorování se na toto téma objevila diskuse v Harvard Law Review a v roce 1969 bylo zařízení patentováno (Ralphem Schwitzgebelem a Williamem Hurdem).⁵⁶ První systém elektronického monitorování byl ovšem také poměrně drahý a

⁵³ NAVRÁTILOVÁ, J. Trest domácího vězení. *Bulletin advokacie*. 2009, č. 10, s. 94 – 97, str. 96.

⁵⁴ CEP, the European Organisation for Probation [online]. 2009-05-10 [cit. 2010-09-10]. Documents related to the CEP Electronic Monitoring conference, held from the 7th to the 9th of May 2009 in Egmond aan Zee, the Netherlands: Summary of Questionnaires. Dostupné z: http://www.cepprobation.org/uploaded_files/EM2009%20Questionnaire%20summary.pdf, p. 5.

⁵⁵ GABLE, R. Electronic Monitoring : Positive Intervention Strategies. *Federal Probation* [online]. 2005, Vol. 69, No. 1, pp. 21 - 25 [cit. 2010-09-16]. Dostupný z <http://web.cgu.edu/faculty/gabler/Probation%20ms.pdf>, p. 21.

⁵⁶ KLEIN - SAFFRAN, J. *Electronic Monitoring vs. Halfway Houses : A Study of Federal Offenders* [online]. 1993. 6 s. Výňatek z disertační práce. University of Maryland. Dostupné z http://www.bop.gov/news/research_projects/published_reports/gen_program_eval/orepralternatives.pdf, str. 2

i podle tehdejších standardů technicky primitivní⁵⁷, a proto nebyl příliš vhodný k širšímu použití.

Výroba elektronického náramku byla inspirována komiksem o Spidermanovi. V jedné z epizod byl hlavní hrdina, díky vysílači umístěnému na jeho zápěstí, sledován padouchem. V roce 1977, po přečtení tohoto vyprávění, přesvědčil Jack Love, soudce z Nového Mexika, prodejce počítačů Michaela Gosse, aby vytvořil podobné zařízení.⁵⁸ O šest let později už bylo monitorováno prvních pět odsouzených ve městě Albuquerque v Novém Mexiku. Krátce nato odstartoval podobný program na Floridě, zde bylo sledováno 12 odsouzených po dobu šesti měsíců. Autorem zařízení užívaného na Floridě byl Thomas Moody. Fungování tohoto zařízení později National Institute of Justice (agentura amerického ministerstva spravedlnosti pro výzkum a vývoj) označil za cenově příznivou alternativu vězení.

V roce 1985 bylo elektronické monitorování zavedeno v pěti státech (Florida, Kentucky, Kreton, Utah a Michigan). Už o dva roky později, 15. února 1987 mělo program elektronického monitorování 21 států a přesně toho dne bylo monitorováno 926 odsouzených.⁵⁹

O pár let později začalo být elektronické monitorování zaváděno také v Evropě. V roce 1989 byl ve Velké Británii zahájen projekt elektronického domácího vězení.⁶⁰ Následuje zavádění elektronického monitoringu ve Švédsku (1994), Nizozemí (1995), Belgii (1998), Švýcarsku (1999 – pilotní projekt v některých kantonech), Francii

⁵⁷ GABLE, R. Electronic Monitoring : Positive Intervention Strategies. *Federal Probation* [online]. 2005, Vol. 69, No. 1, pp. 21 - 25 [cit. 2010-09-16]. Dostupný z <http://web.cgu.edu/faculty/gabler/Probation%20ms.pdf>, p. 21.

⁵⁸ KLEIN - SAFFRAN, J. *Electronic Monitoring vs. Halfway Houses : A Study of Federal Offenders* [online]. 1993. 6 s. Výňatek z disertační práce. University of Maryland. Dostupné z http://www.bop.gov/news/research_projects/published_reports/gen_program_eval/orepralternatives.pdf, str. 3.

⁵⁹ Tamtéž, str. 3.

⁶⁰ KREJČÍŘKOVÁ, K. Nový trest (trestní opatření) domácího vězení. *Státní zastupitelství*. 2009, č. 10, s. 13 – 20, str. 16.

(2000), Španělsku (2000), Německu (2000 – pilotní projekt v Hessensku) Itálii (2001), Portugalsku (2002), Dánsku (2005), Rakousku (2006 – pilotní projekt v Horním Rakousku), Estonsku (2007), Norsku (2008), Polsku (2009) a Irsku (2009).^{61 a 62}

3.3 SYSTÉMY ELEKTRONICKÉHO MONITOROVÁNÍ

Rozlišujeme aktivní (continuous signal system), pasivní (programmed contact system) a takzvané tracking technology systémy elektronického sledování.⁶³

Aktivní systém sledování umožňuje nepřetržitý monitoring. Používá se při něm zařízení vysílající signál, které nosí pachatel připevněné na kotníku nohy či zápěstí (vysílač). Druhé zařízení (přijímač) je umístěno v domě pachatele, přijímá signál z vysílače a přenáší jej do centrálního počítače. Pokud je navázáno spojení mezi vysílačem a přijímačem, tedy pokud se odsouzený zdržuje ve svém bytě, přijímač to v pravidelných několikaminutových intervalech sděluje kontrolnímu středisku.⁶⁴ Když se odsouzený vzdálí z domu příliš daleko, poškodí zařízení (přetrhne či rozstříhne náramek, ve kterém je umístěný vysílač) nebo se pokusí přemístit přijímač (v němž je citlivé čidlo evidující snahy o přemístění), je o tom centrální počítač ihned vyrozuměn.⁶⁵ Zaměstnanec střediska se poté pokusí odsouzeného telefonicky kontaktovat a zjistit, proč byl signál porušen a zároveň na místo vyšle terénního pracovníka. O porušení podmínek trestu je pak informován probační úředník či soud.

⁶¹ KREJČÍŘÍKOVÁ, K. Nový trest (trestní opatření) domácího vězení. *Státní zastupitelství*. 2009, č. 10, s. 13 – 20, str. 16 – 17.

⁶² CEP, the European Organisation for Probation [online]. 2009-05-10 [cit. 2010-09-10]. Documents related to the CEP Electronic Monitoring conference, held from the 7th to the 9th of May 2009 in Egmond aan Zee, the Netherlands: Summary of Questionnaires. Dostupné z: <http://www.cepprobation.org/uploaded_files/EM2009%20Questionnaire%20summary.pdf>, p. 3.

⁶³ LEVINSON, D., et al. *Encyclopedia of Crime and Punishment : Volume II*. Thousand Oaks : Sage Publications, 2002, p. 610.

⁶⁴ KRÁL, V. Domácí vězení - další alternativní trest?. *Trestněprávní revue*. 2007, č. 8, s. 235 – 238, str. 237.

⁶⁵ TOBIÁŠOVÁ, L. Domáce väzenie – nový trest v rekodifikovanom Trestnom zákone. *Justičná revue*. 2006, 10, s. 1373 – 1385, str. 1382.

Pokud je odsouzený mimo bydliště v povolené době, centrální počítač tuto skutečnost pouze eviduje.

Další variantou jsou přenosné přijímače s větším prostorovým dosahem, které umožňují hlídačům personálu přezkušovat přítomnost hlídaného v místech mimo byt, například na pracovišti, a to diskrétně, aniž by došlo k bezprostřednímu kontaktu.⁶⁶ Ověření přítomnosti sledovaného se provádí na základě signálů mezi vysílačem a přenosným přijímačem.

Aktivní systémy je možné použít například také k tomu, aby odsouzený nenavštěvoval určitá místa, na kterých je umístěn přijímač, nebo se nepřibližoval k určitým osobám (např. obětem, které u sebe mají přijímač).⁶⁷ Jakmile by se odsouzený přiblížil příliš blízko k přijímači, byla by o tom ihned vyslána informace centrálnímu počítači.

Pasivní systém sledování vyžaduje, aby se sledovaný ohlásil v určitých intervalech. Spachatelem je navázáno telefonní spojení a ten je povinen potvrzovat svou přítomnost. Totožnost volaného může být ověřena prostřednictvím hesla, biometrickou metodou (např. otiskem prstu, skenem sítnice) nebo pomocí zařízení, které má upevněno na paži či na noze.⁶⁸ Manipulací s tímto zařízením sloužícím k rozluštění kódu se vytvoří spojení na telefonu a počítač potvrdí zdařilý příjem kontaktu.⁶⁹ Přítomnost odsouzeného na stanoveném místě je tedy ověřena pouze v momentě uskutečnění telefonního spojení.

⁶⁶ KREJČÍŘIKOVÁ, K. Nový trest (trestní opatření) domácího vězení. *Státní zastupitelství*. 2009, č. 10, s. 13 – 20, str. 16.

⁶⁷ BLACK, M.; SMITH, R. Electronic Monitoring in the Criminal Justice System. *Australian Institute of Criminology : Trends & issues in crime and criminal justice* [online]. 2003, No. 254, pp. 1 – 6 [cit. 2010-09-10]. Dostupný z: <http://www.aic.gov.au/documents/4/6/9/%7B469CBBD4-B204-4F5E-8C73-B9B47C707F05%7Dtandi254.pdf>, p. 2.

⁶⁸ Tamtéž, p. 2.

⁶⁹ KRAHL, M. Elektronicky hlídané domácí vězení. *Právní rozhledy*. 1998, č. 5, s. 229 – 233, str. 230.

Novější formou sledován je monitoring pomocí GPS - Global Positioning Systems, které se řadí do poslední kategorie - tracking technology systems. Ještě na přelomu tisíciletí byla většina těchto zařízení určených ke sledování osob příliš těžká (vážila přes 2 kilogramy) a vyžadovala denní dobíjení.⁷⁰ S postupným pokrokem v této oblasti začala být postupně zaváděna v USA. V Evropě jsou v současné době používány například ve Francii, Španělsku a Holandsku.⁷¹ GPS systémy se skládají ze tří komponentů - satelitů, sítě pozemních stanic a mobilních uživatelských zařízení. Není tedy nutné instalovat další zařízení v bytě odsouzeného. Na rozdíl od předchozích systémů, které umožňují pouze zjistit, zda se osoba nachází na určeném místě (hovoří se o elektronickém monitoringu první generace), dokáží systémy GPS osobu s určitou přesností lokalizovat (elektronický monitoring druhé generace).⁷² Hlavním deficitem satelitní kontroly je nedostatečné pokrytí celého území kontrolované oblasti signálem ze satelitu, které může způsobit nedostatečnou či úplnou ztrátu spojení s odsouzeným, např. v místnostech budovy, kde nefunguje spolehlivě.⁷³

Existují dva typy režimů monitorování pomocí GPS a to aktivní a pasivní režim. V aktivním režimu je poloha sledovaného určována nepřetržitě, zatímco v pasivním je jeho poloha průběžně nahrávána na mobilní uživatelské zařízení a tato data jsou pak v určitých intervalech zasílána do centrálního počítače a vyhodnocována.⁷⁴ Případně

⁷⁰ *John Howard Society of Alberta* [online]. 2006 [cit. 2010-09-11]. Electronic (Radio Frequency) and GPS Monitored Community Based Supervision Programs. Dostupné z: <http://www.johnhoward.ab.ca/pub/pdf/monitorupdate.pdf>, p. 5.

⁷¹ *CEP, the European Organisation for Probation* [online]. 2009-05-10 [cit. 2010-09-10]. Documents related to the CEP Electronic Monitoring conference, held from the 7th to the 9th of May 2009 in Egmond aan Zee, the Netherlands: Summary of Questionnaires. Dostupné z: http://www.cepprobation.org/uploaded_files/EM2009%20Questionnaire%20summary.pdf, p. 3.

⁷² HOŘÁK, J. Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených. *Trestní právo*. 2005, č. 12, s. 7 – 12, str. 8.

⁷³ HULÁN, P. Trest domácího vězení v novém trestním zákoníku od 1. 1. 2010. *Právo a rodina*. 2010, č. 1, s. 16 – 20, str. 19.

⁷⁴ *John Howard Society of Alberta* [online]. 2006 [cit. 2010-09-11]. Electronic (Radio Frequency) and GPS Monitored Community Based Supervision Programs. Dostupné z: <http://www.johnhoward.ab.ca/pub/pdf/monitorupdate.pdf>, p. 5.

porušení podmínek trestu proto není odhaleno bezprostředně, ale až s určitým zpožděním.

Některé přístroje jsou schopné sledovat také aktuální hladinu alkoholu v krvi (Remote Alcohol Monitoring). Tato technologie je hojně využívána především v USA, z evropských států se používá například ve Španělsku a Nizozemí.⁷⁵

Elektronický monitoring se dá v rámci trestního řízení využít ve fázi přípravného řízení (např. jako prostředek nahrazující vazbu), v rámci zajištění výkonu trestu (např. zajištění výkonu trestu domácího vězení) i po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody (zejm. tzv. Back- end typ domácího vězení- viz dále).⁷⁶ Velikým kladem použití domácího vězení jako prostředku nahrazujícího vazbu je to, že osoba, která ještě nebyla shledána vinnou, nemusí být umístována ve vazební věznici.⁷⁷ Dle mého názoru nepředstavuje domácí vězení tak zásadní zásah do práv člověka jako pobyt ve vazební věznici. Což je za situace, kdy není výjimkou, že je do vazby vzat obviněný, který je později shledán nevinným, značnou výhodou.

3.4 ZÁKLADNÍ FORMY A TYPY DOMÁCIHO VĚZENÍ

Existuje několik forem domácího vězení. Jako příklad lze uvést formy rozlišované zejména v americké literatuře: curfew (zákaz vycházení/ večerka - pachatel je povinen zdržovat se ve svém obydlí v určeném čase, většinou během večerních a nočních hodin), home confinement či home detention (odsouzený je povinen se

⁷⁵ CEP, *the European Organisation for Probation* [online]. 2009-05-10 [cit. 2010-09-12]. Documents related to the CEP Electronic Monitoring conference, held from the 7th to the 9th of May 2009 in Egmond aan Zee, the Netherlands: Report of the CEP Conference on Electronic Monitoring 2009. Dostupné z: http://www.cepprobation.org/uploaded_files/Rep%20EM%2009.pdf, p. 6.

⁷⁶ BLACK, M.; SMITH, R. Electronic Monitoring in the Criminal Justice System. *Australian Institute of Criminology : Trends & issues in crime and criminal justice* [online]. 2003, No. 254, pp. 1 – 6 [cit. 2010-09-10]. Dostupný z: <http://www.aic.gov.au/documents/4/6/9/%7B469CBBD4-B204-4F5E-8C73-B9B47C707F05%7Dtandi254.pdf>, p. 3.

⁷⁷ LEVINSON, D., et al. *Encyclopedia of Crime and Punishment : Volume II*. Thousand Oaks : Sage Publications, 2002, p. 859.

zdržovat ve svém obydlí většinu dne, kromě času určenému k návštěvě školy, práce, bohoslužby, vyhledání lékařského ošetření nebo nákupu potravin) a home incarceration (v tomto případě nesmí pachatel domácí vězení opustit téměř vůbec).⁷⁸

Rozlišují se dva základní typy domácího vězení. Jsou jimi tzv. Front – end typ („Front – door“) a Back – end typ („Back – door“). Front- end typ umožňuje pachateli vykonat celý trest odnětí svobody v jeho obydlí, tedy v domácím prostředí, zatímco Back – end typu se pachatel podrobuje až po odpykání části trestu odnětí svobody⁷⁹. U Back – end typu domácího vězení se vychází z předpokladu, že takové opatření snižuje pravděpodobnost opětovného spáchání trestného činu, popř. že se prodlužuje interval mezi propuštěním z výkonu trestu a opětovným páčáním trestné činnosti.⁸⁰ Dále se také uvádí, že tento typ domácího vězení pomáhá pachateli reintegrovat se zpět do společnosti.⁸¹

Varianta Front - end typu domácího vězení se uplatňuje například v České republice, Slovensku, Belgii či Dánsku. Back – door typ je zaveden v Irsku. Země jako Francie, Španělsko, Rakousko, Holandsko, Norsko, Portugalsko či Švédsko užívají oba typy domácího vězení.⁸²

⁷⁸ LEVINSON, D., et al. *Encyclopedia of Crime and Punishment : Volume II*. Thousand Oaks : Sage Publications, 2002, p. 859.

⁷⁹ TOBIÁŠOVÁ, L. Domáce väzenie – nový trest v rekonifikovanom Trestnom zákone. *Justičná revue*. 2006, 10, s. 1373 – 1385, str. 1374 a 1376.

⁸⁰ HOŘÁK, J. Domáci vězení a elektronická kontrola odsouzených. *Trestní právo*. 2005, č. 12, s. 7 – 12, str. 8.

⁸¹ GAINEY, R.; PAYNE, B. The Electronic Monitoring of Offenders released from Jail or Prison : Safety, Control and Comparisons to the Incarceration Experience. *Prison journal*. 2004, Vol. 84, No. 4, pp. 413 – 435, p. 416.

⁸² CEP, the European Organisation for Probation [online]. 2009-05-10 [cit. 2010-09-10]. Documents related to the CEP Electronic Monitoring conference, held from the 7th to the 9th of May 2009 in Egmond aan Zee, the Netherlands: Summary of Questionnaires. Dostupné z: http://www.cepprobation.org/uploaded_files/EM2009%20Questionnaire%20summary.pdf, p. 3.

4 PRÁVNÍ ÚPRAVA TRESTU DOMÁCIHO VĚZENÍ V ČESKÉ REPUBLICE (ČESKÝCH ZEMÍCH)

4.1 HISTORIE TRESTU DOMÁCIHO VĚZENÍ V ČESKÝCH ZEMÍCH

Trest domácího vězení není pro náš právní řád úplnou novinkou. Tento institut upravoval již zákon č. 117/1852 ř.z., o zločinech, přečinech a přestupcích, který byl účinný až do roku 1950 (byl zrušen zákonem č. 86/1950 Sb., Trestní zákon). Trest domácího vězení byl upraven v dílu II.: O přečinech a přestupcích. Kromě vězení prvního a druhého stupně mohlo býti uznáno také vězení domácí⁸³. Trest vězení měl dva stupně, první stupeň se označoval jako „vězení“. Odsouzený byl zavřen ve věznici (bez želez) a bylo mu ponecháno na vůli, kterak se chce zaměstnávat. Druhý stupeň byl označován jako „tuhé vězení“. Ve věcech stravy a pracovní činnosti odsouzeného odkazoval tehdejší Trestní zákon na zvláštní předpisy. Výkon „tuhého vězení“ byl zpříšňován stravou (posty), prací a samovazbou.⁸⁴ Odsouzenému se nedovolovalo s nikým se scházeti bez přítomnosti dozorce a rozmlouvati s někým v jazyce, jemuž tento nerozumí.⁸⁵ Vězení mohlo být uloženo na dobu od dvaceti čtyř hodin do šesti měsíců.

Trestem domácího vězení mohly být namísto vězení prvního stupně trestány pouze přečiny a přestupky, tato sankce se neukládala v případě, že se pachatel dopustil zločinu (v rakouském trestním zákoníku měla kategorizace trestných činů podobu tripartice na výše zmíněné zločiny, přečiny a přestupky). Odsouzený se zavazoval, že se nevzdálí z domu, někdy stačil jeho slib, jindy byla postavena stráž.⁸⁶ V případech, kdy

⁸³ POLÁČEK, F. et al. *Československé trestní zákony platné v zemích české a moravskoslezské*. 2. vyd. Praha : Linhart, 1947, str. 150.

⁸⁴ VLČEK, E. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 3. nezměněné vydání. Brno : Masarykova univerzita, 2006, str. 32

⁸⁵ zákon č. 117/1852, ř.z. o zločinech, přečinech a přestupcích, § 245.

⁸⁶ KALVODOVÁ, V. Domácí vězení - jedna z možných alternativ trestu odnětí svobody?. In *Sborník příspěvků z mezinárodní konference „Dny veřejného práva“*. Brno : Masarykova univerzita, 2007. s. 678 - 684. Dostupné z www.law.muni.cz, str. 679.

odsouzený nedodržel slib nevzdalovat se z domu, musel vykonat zbývající část trestu ve vězení. Další podmínkou pro uložení tohoto trestu bylo, že trestanec jest člověkem bezúhonné pověsti a když by vzdálen jsa od svého příbytku, nemohl si hleděti svého úřadu, svého obchodu, nebo svého výdělku.

4.2 PRÁVNÍ ÚPRAVA TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ V TRESTNÍM ZÁKONÍKU

V novém trestním zákoníku účinném od 1. 1. 2010 je v § 52 písm. b uveden zcela nový druh trestu - trest domácího vězení. Důvodem pro zavedení tohoto trestu byl požadavek zachování pozitivních rodinných a pracovních vazeb i ekonomickými hledisky vztahujícími se k výkonu takového trestu (značné ušetření prostředků jinak vynakládaných na výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody). Tento trest, který bude alternativou především k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, by měl být ukládán osobám, které je třeba s přihlédnutím k povaze a závažnosti trestného činu, osobě pachatele i možností jeho resocializace sice bezprostředně postihnout omezením osobní svobody (nestačí jen podmíněné odsouzení), ale postačuje vzhledem k jejich osobním vlastnostem a rodinným poměrům podstatně menší intenzita zásahu vůči nim.⁸⁷ Ve výčtu druhů trestů je domácí vězení uvedeno hned za trestem odnětí svobody, což dokládá, že tento trest je zákonodárci považován za druhý „nejtvrdší“ trest.⁸⁸

Trest domácího vězení lze uložit samostatně, i když trestní zákon na některý trestný čin takový trest nestanoví, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba.⁸⁹ § 53 odst. 1 nového trestního zákona upravuje neslučitelnost některých druhů trestů. Domácí vězení nelze uložit vedle odnětí svobody (kumulativní uložení těchto dvou trestů by vylučovalo

⁸⁷ Důvodová zpráva k trestnímu zákoníku, I. Obecná část, k § 60.

⁸⁸ KREJČÍŘIKOVÁ, K. Nový trest (trestní opatření) domácího vězení. *Státní zastupitelství*. 2009, č. 10, s. 13 – 20, str. 14

⁸⁹ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 53 odst. 2 a § 60 odst. 2.

alternativní povahu testu domácího vězení) a obecně prospěšných prací (účinky těchto dvou trestů by se zbytečně kumulovaly⁹⁰).

Podle § 60 odst. 1 může soud uložit domácí vězení až na dvě léta, odsuzuje-li pachatele přečinu, pokud jsou kumulativně splněny následující podmínky:

- vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu lze mít důvodně za to, že postačí uložení tohoto trestu, a to popřípadě i vedle jiného trestu, a
- pachatel dá písemný slib, že se ve stanovené době bude zdržovat v obydlí na určené adrese a při výkonu kontroly poskytne veškerou potřebnou součinnost.

Kategorizace trestných činů na přečiny a zločiny (bipartice) je zavedena novým trestním zákoníkem. Bipartice vychází z odstupňované typové závažnosti soudně trestných jednání (trestných činů) vyjádřené trestní sazbou.⁹¹ Dle § 14 odst. 2 jsou přečiny všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí sazby do pěti let. U tohoto trestu není stanovena dolní hranice, horní hranice je v porovnání se státy, které tento druh trestu již zavedly, poměrně vysoká. Zahraniční praxe ukazuje, že trest domácího vězení je ukládán nejčastěji řádově v měsících a nikoli v letech, a proto lze předpokládat, že doba blížící se horní hranici trestní sazby dvou let bude spíše výjimkou.⁹² Písemný slib pachatele, že se ve stanovené době bude zdržovat v obydlí na uvedené adrese a poskytne veškerou potřebnou součinnost při výkonu kontroly, je faktickým souhlasem s uložením tohoto druhu trestu. Kladný postoj k uloženému trestu je klíčový pro dosažení nápravné (rehabilitační) funkce trestu.

Podstata trestu domácího vězení je předmětem úpravy § 60 odst. 3. Trest spočívá v povinnosti odsouzeného zdržovat se v určeném obydlí ve dnech pracovního klidu a pracovního volna po celý den a v ostatních dnech v době od 20.00 hodin do 05.00 hodin, nebrání-li mu v tom důležité důvody, zejména výkon zaměstnání nebo povolání nebo poskytnutí zdravotní péče ve zdravotnickém zařízení v důsledku jeho onemocnění;

⁹⁰ ŠÁMAL, P. et al. *Trestní zákoník : komentář. I., § 1 - 139*. Praha : C.H.Beck, 2009, str. 629.

⁹¹ NAVRÁTILOVÁ, J. Trest domácího vězení. *Bulletin advokacie*. 2009, č. 10, s. 94 – 97, str. 95.

⁹² ŠÁMAL, P. et al. *Trestní zákoník : komentář. I., § 1 - 139*. Praha : C.H.Beck, 2009, str. 715.

zdravotnické zařízení je povinno na vyžádání orgánu činného v trestním řízení mu tuto skutečnost sdělit. Soud může v rozsudku podmínky určit i jinak, např. z důvodu pracovní doby odsouzeného. Tato možnost upravit podmínky trestu je projevem principu soudní individualizace trestu. Doc. Kalvodová k principu soudní individualizace trestu v tomto případě dodává, že při respektování zásady zákonnosti by spíše nebylo možné tyto podmínky eventuálně zpřísnit.⁹³ Zákonná úprava počítá i s možností, že soud může odsouzenému povolit navštěvování pravidelných bohoslužeb nebo náboženských shromáždění i ve dnech pracovního klidu a pracovního volna.

Čtvrtý odstavec § 60 dává soudu možnost uložit pachateli po dobu výkonu trestu přiměřená omezení nebo přiměřené povinnosti uvedené v § 48 odst. 4, směřující k tomu, aby vedl řádný život. Soud může uložit i jiná přiměřená omezení a přiměřené povinnosti než které jsou uvedeny v daném paragrafu, protože tento výčet je pouze demonstrativní. Přiměřená omezení a přiměřené povinnosti jsou zaměřeny především na odstranění základních kriminogenních faktorů, a to skutečných nebo potenciálních, jejichž negativní působení vede podle obecných zkušeností k páchání trestné činnosti (nedostatek pracovní kvalifikace pachatele, jeho sociální nepřizpůsobivost, zneužívání alkoholu a jiných návykových látek, psychologické aspekty, nevhodné sociální prostředí, chorobné hráčství apod.) a v konkrétním projednávaném případě se podílelo na spáchání trestného činu.⁹⁴ Zpravidla soud pachateli uloží, aby podle svých sil nahradil škodu, kterou trestným činem způsobil. Uložení této povinnosti není závislé na rozhodnutí soudu v adhezním řízení o náhradě škody poškozenému. Účelem je zde zesílit výchovný účinek na odsouzeného a samozřejmě také hájit zájmy poškozeného.⁹⁵

Poslední, pátý odstavec § 60 TZ dává soudu možnost uložit pachateli ve věku blízkém věku mladistvých v zájmu využití výchovného působení rodiny, školy a dalších subjektů samostatně nebo vedle přiměřených omezení a povinností některá

⁹³ KALVODOVÁ, V. Domácí vězení - jedna z možných alternativ trestu odnětí svobody?. In *Sborník příspěvků z mezinárodní konference „Dny veřejného práva“*. Brno : Masarykova univerzita, 2007. s. 678 - 684. Dostupné z www.law.muni.cz, str. 680.

⁹⁴ ŠÁMAL, P. et al. *Trestní zákoník : komentář. I., § 1 - 139*. Praha : C.H.Beck, 2009, str. 571.

⁹⁵ SOTOLÁŘ, A.; PÚRY, F.; ŠÁMAL, P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha : C.H.Beck, 2000, str. 286.

z výchovných opatření uvedených v ZSVM za obdobného užití podmínek stanovených pro mladistvé.

§ 61 upravuje náhradní trest odnětí svobody (kterým se rozumí nepodmíněný trest odnětí svobody). Ten je uložen až ve výši jednoho roku pro případ, že by výkon trestu domácího vězení byl zmařen.⁹⁶ Zmařením se rozumí nedodržení jeho podmínek stanovených v § 60 odst. 3 až 5. Příkladem takového zmaření tedy může být situace, kdy se odsouzený nezdržoval v určené době v určeném obydlí, nenahradil škodu, třebaže mu to bylo uloženo, či zavinil, že přiměřená omezení a povinnosti, které mu byly uloženy, nebyly splněny. V takovém případě soud rozhodne o výkonu celého náhradního trestu odnětí svobody a zároveň stanoví i způsob jeho výkonu. Výkon celého náhradního trestu odnětí svobody, v případě, že odsouzený zmaří jeho účel v době, kdy mu k jeho úplnému výkonu zbývá měsíc nebo týden, by se mohl zdát nepřiměřeně tvrdý, ale zákonodárce chtěl hrozbou výkonu celého náhradního trestu důsledně motivovat odsouzeného k výkonu trestu v plné výši.⁹⁷ Někteří autoři⁹⁸ zastávají názor, že jednorozční náhradní trest odnětí svobody není dostatečný. Dle argumentů JUDr. Ščerby je u méně závažného peněžitého trestu možné uložit náhradní trest odnětí svobody až na čtyři roky (§ 69 odst. 1 TZ). Dále upozorňuje na to, že domácí vězení lze uložit i za úmyslné trestné činy s horní hranicí do pěti let, z čehož vyvozuje, že lze mít pochybnosti o tom, že by hrozba jednorozčního odnětí svobody spolehlivě odrazovala odsouzeného od porušování podmínek výkonu trestu domácího vězení.

V dosavadní české právní úpravě je tradiční formou zahlazení odsouzení (odstranění právních důsledků odsouzení) zahlazení výrokem soudu, jehož podmínky byly postupně uvolňovány, a to cestou rozšiřování okruhu zahladitelných odsouzení a

⁹⁶ NAVRÁTILOVÁ, J. Trest domácího vězení. *Bulletin advokacie*. 2009, č. 10, s. 94 – 97, str. 95.

⁹⁷ HULÁN, P. Trest domácího vězení v novém trestním zákoníku od 1. 1. 2010. *Právo a rodina*. 2010, č. 1, s. 16 – 20, str. 19.

⁹⁸ ŠČERBA, F. Právní úprava nových alternativních trestů. *Bulletin advokacie*. 2009, č. 10, s. 86 – 89, str. 86.

zkracováním lhůt, v nichž je nezbytné, aby odsouzený vedl řádný život.⁹⁹ Domácí vězení patří k trestům s jednoroční dobou pro zahlazení odsouzení. Soud zahladí odsouzení, vedl-li odsouzený po výkonu nebo prominutí trestu anebo po promlčení jeho výkonu řádný život nepřetržitě po dobu nejméně jednoho roku, jde-li o odsouzení k trestu domácího vězení.¹⁰⁰

4.3 PRÁVNÍ ÚPRAVA TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ V TRESTNÍM ŘÁDU

Spolu s přijetím nového trestního zákoníku, byl přijat i zákon č. 41/2009 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku. Tento zákon ve své první části: Změna trestního řádu upravuje změny zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

Do části třetí (Řízení před soudem), dvacáté první hlavy (Vykonávací řízení) je vložen oddíl třetí – Výkon trestu domácího vězení (§ 334a – 334h).

§ 334a upravuje nařízení výkonu tohoto trestu. V nařízení výkonu trestu, které zasílá odsouzenému předseda senátu je určen počátek a místo výkonu trestu. Počátek se stanoví tak, aby si odsouzený mohl obstarat své záležitosti. Místo stanoví předseda senátu v obydlí odsouzeného v místě trvalého pobytu nebo v místě, kde se odsouzený zdržuje.

Kontrolu výkonu upravuje § 334b. Zajištěním kontroly je pověřena Probační a mediační služba, která spolupracuje s provozovatelem elektronického kontrolního systému, který umožňuje detekci pohybu odsouzeného. Návrh původně vycházel z předpokladu, že kontrolu výkonu trestu domácího vězení technickými prostředky bude zajišťovat Policie České republiky¹⁰¹. Později bylo vyhověno připomínce Ministerstva

⁹⁹ GRIVNA, T.; VANDUCHOVÁ, M. K problematice zahlazení odsouzení. *Trestněprávní revue*. 2009, 9, s. 263 – 269, str. 266

¹⁰⁰ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 105 odst. 1 písm. e).

¹⁰¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 41/2009 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku, k části první, bodu 49.

vnitra, které poukázalo na to, že se jedná o tzv. nepolicejní činnost. Počítá se tedy s kontrolou prováděnou elektronickým kontrolním systémem i namátkovou kontrolou prováděnou probačním úředníkem. Za tímto účelem je odsouzený povinen umožnit probačnímu úředníkovi vstup do místa výkonu trestu.

Důsledky nedodržování podmínek výkonu trestu domácího vězení včetně nedodržování uložených přiměřených omezení a povinností obsahuje § 334c.¹⁰² Toto nedodržení oznámí bezodkladně při jeho zjištění provozovatel elektronického kontrolního systému nebo kontrolu vykonávající probační úředník soudu, který výkon trestu nařídil.

§ 334d upravuje odklad a přerušení výkonu tohoto trestu. Odklad i přerušení jsou možné z důležitých důvodů a předseda senátu je může povolit na potřebnou dobu.

Dále je upravena změna trestu domácího vězení. V § 334e je stanoveno, že z důležitých důvodů rozhodne předseda senátu o změně místa výkonu trestu domácího vězení, doby, kdy se zde má odsouzený zdržovat, a přiměřených omezení a přiměřených povinností stanovených odsouzenému (přitom nesmí v neprospěch odsouzeného změnit počet hodin v týdnu, po které se má odsouzený zdržovat v obydlí, a rozsah přiměřených omezení a přiměřených povinností). Předseda senátu rozhoduje na návrh odsouzeného, státního zástupce nebo probačního úředníka nebo i bez takového návrhu.

Předmětem § 334f je upuštění od výkonu trestu domácího vězení. Ministr spravedlnosti může upustit od výkonu trestu domácího vězení nebo jeho zbytku, jestliže odsouzený byl nebo má být vydán do ciziny nebo předán jinému členskému státu Evropské unie na základě evropského zatýkacího rozkazu (odst. 1). Soud může upustit od výkonu trestu domácího vězení nebo jeho zbytku, jestliže odsouzený byl nebo má být vyhoštěn nebo též tehdy zjistí-li, že odsouzený onemocněl nevléčitelnou životu nebezpečnou nemocí nebo nevléčitelnou nemocí duševní (odst. 2 a 4).

¹⁰² NAVRÁTILOVÁ, J. Trest domácího vězení. *Bulletin advokacie*. 2009, č. 10, s. 94 – 97, str. 96.

O nařízení výkonu náhradního trestu odnětí svobody rozhodne předseda senátu na návrh probačního úředníka nebo i bez takového návrhu ve veřejném zasedání.¹⁰³

§ 334h zmocňuje ministerstvo spravedlnosti k možnosti stanovit vyhláškou podrobnosti kontroly výkonu trestu domácího vězení. Touto vyhláškou je vyhláška č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení. Zde je dále rozveden výklad některých pojmů, např. kontrola výkonu trestu domácího vězení, namátková kontrola, součinnost odsouzeného s probačním úředníkem. Vyhláškou je upraven také způsob, jakým kontrola trestu domácího vězení probíhá.

Další změna provedená zákonem č. 41/2009 Sb., v souvislosti se zavedením trestu domácího vězení, je doplnění domácího vězení o § 314e odst. 2 písm. b), kdy trestním příkazem lze uložit domácí vězení do jednoho roku. Podobně jako je tomu u trestů zákazu činnosti nebo zákazu pobytu, omezuje se výměra tohoto trestu, pokud je ukládán trestním příkazem, na maximálně jeden rok, což je polovina celkové možné výměry.¹⁰⁴ V této souvislosti vystává otázka ohledně okamžiku udělení písemného slibu, který je podmínkou pro uložení tohoto trestu dle § 60 odst. 1 písm. b) trestního zákoníku.¹⁰⁵

Další změna se dotkla čtvrtého odstavce § 314e, do kterého bylo doplněno, že ukládá-li se trest domácího vězení vedle peněžitého trestu, nesmí souhrn náhradních trestů ukládaných v souvislosti s těmito tresty přesahovat jeden rok.

V hlavě osmé Trestního řádu jsou upraveny náklady trestního řízení. § 152 odst. 1 písm. c) říká, že byl – li obžalovaný pravomocně uznán vinným, je povinen nahradit státu náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení. Ve druhém odstavci tohoto paragrafu je uvedeno, že denní sazbu, připadající na náklady spojené s výkonem trestu

¹⁰³ Zákon č. 141/1961 Sb., Trestní řád, ve znění pozdějších předpisů, § 334g odst. 1.

¹⁰⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 41/2009 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku, k části první, bodu 44.

¹⁰⁵ KREJČÍŘÍKOVÁ, K. Nový trest (trestní opatření) domácího vězení. *Státní zastupitelství*. 2009, č. 10, s. 13 – 20, str. 15

domácího vězení, stanoví ministerstvo spravedlnosti obecně závazným právním předpisem. Tímto předpisem je vyhláška č. 458/2009 Sb., kterou se stanoví denní sazba připadající na náklady spojené s výkonem trestu domácích vězení a způsob úhrady. Denní sazba nákladů výkonu tohoto trestu činí 50,- Kč za každý kalendářní den, ve kterém odsouzený alespoň zčásti vykonával trest. O povinnosti odsouzeného k náhradě nákladů spojených s výkonem trestu domácích vězení rozhodne po výkonu trestu nebo jeho části předseda senátu soudu prvního stupně.¹⁰⁶

4.4 PRÁVNÍ ÚPRAVA TRESTNÍHO OPATŘENÍ DOMÁCÍHO VĚZENÍ

Na rozdíl od právní úpravy trestání podle trestního zákoníku, která je založena na dualismu trestních sankcí, je trestání mladistvých podle zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), založeno na monismu trestněprávních sankcí. Jde o odstupňovaný a vnitřně provázaný široký systém opatření jako právních následků provinění a činů jinak trestných.¹⁰⁷ Celkem jsou rozlišovány tři druhy opatření a to výchovná opatření, ochranná opatření a trestní opatření. Jedním z trestních opatření, které lze mladistvému uložit za spáchané provinění, je i domácí vězení. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže byl v souvislosti s přijetím nového trestního zákoníku také změněn zákonem č. 41/2009 Sb. (část druhá). Do výčtu druhů trestních opatření v § 24 odst. 1, zákona o soudnictví ve věcech mládeže, bylo pod písmenem g) přidáno domácí vězení.

Protože zákon o soudnictví ve věcech mládeže neobsahuje speciální úpravu modifikující obecnou úpravu obsaženou v trestním zákoníku a trestním řádu, bude se v souladu s ustanovením § 1 odst. 3 ZSVM aplikovat obecná úprava v nezměněné podobě. To však neznamená, že by měla být ignorována související ustanovení zákona o soudnictví ve věcech mládeže (zejména § 3 odst. 2 a odst. 3, § 9 a § 24 odst. 2 ZSM),

¹⁰⁶ Zákon č. 141/1961 Sb., Trestní řád, ve znění pozdějších předpisů, § 155 odst. 2.

¹⁰⁷ JELÍNEK, J. et al. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 1. vydání. Praha : Leges, 2009, str. 446.

kteřá zohledňují specifika dospívajících, a kladou proto mnohem větší důraz na výchovně preventivní působení na mladistvé, než je tomu u dospělých pachatelů.¹⁰⁸ Opatření by proto měla být ukládána s přihlédnutím k osobnosti toho, komu je ukládáno, včetně jeho věku a rozumové a mravní vyspělosti, zdravotnímu stavu, jakož i osobním, rodinným a sociálním poměrům. Konkrétně by uložení tohoto opatření nemělo vést k ohrožení zapojení mladistvého v zájmových kroužcích, sportovních klubech a jiných sdruženích či aktivitách, které se příznivě podílejí na rozvoji jejich osobnosti a prosociálního způsobu života vůbec.¹⁰⁹

Mladistvému pachateli nelze uložit domácí vězení trestním příkazem, neboť v řízení ve věci mladistvého nelze trestní příkaz vydat (§ 63 ZSVM). Tato možnost by přicházela v úvahu pouze za situace, kdy se ZSVM neužije na základě § 73 ZSVM.

Mladistvému lze vedle trestu domácího vězení uložit namísto přiměřených omezení a povinností výchovná opatření, která je nahrazují.¹¹⁰ Výchovnými opatřeními jsou dohled probačního úředníka (§ 16 ZSVM), probační program (§ 17 ZSVM), výchovné povinnosti (§ 18 ZSVM), výchovná omezení (§ 19 ZSVM) a napomenutí s výstrahou (§ 20 ZSVM). Všechna výchovná opatření směřují k obnovení sociálního zázemí mladistvých provinilců, k řešení jejich životních problémů, k odstranění příčin jejich trestné činnosti, ke změně jejich životních postojů a k vytvoření podmínek pro jejich budoucí užitečné společenské uplatnění.¹¹¹

Na rozdíl od dospělých pachatelů, u kterých odsouzení zahlazuje po uplynutí jednorocní doby soud (§ 105 odst. 1 písm. e) TZ), u mladistvých pachatelů je stanovena fikce neodsouzení, neboť je třeba jim usnadnit přechod k normálnímu řádnému životu

¹⁰⁸ ŠÁMAL, P. et al. *Trestní zákoník : komentář. I., § 1 - 139*. Praha : C.H.Beck, 2009, str. 714.

¹⁰⁹ ŠÁMAL, P. et al. *Trestní zákoník : komentář. I., § 1 - 139*. Praha : C.H.Beck, 2009, str. 715.

¹¹⁰ Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých trestních zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů, § 2 odst. 2 písm. b)

¹¹¹ ŠÁMAL, P. et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže : komentář. 2. vydání*. Praha : C. H. Beck, 2007, str. 195.

ve společnosti.¹¹² Dle § 35 odst. 6 ZSVM, se na mladistvého, kterému byl uložen trest domácího vězení, hledí, jako by nebyl odsouzen, jakmile bylo takové trestní opatření vykonáno nebo bylo od výkonu tohoto trestního opatření nebo jeho zbytku pravomocně upuštěno.

¹¹² Důvodová zpráva k zákonu č. 41/2009 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku, k části druhé, bodu 38

5 ÚLOHA PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBY PŘI ZAJIŠTĚNÍ VÝKONU TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ

5.1 OBECNĚ O PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBĚ

V roce 1993 byl na Filosofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze zahájen kurs přednášek „Sociální práce a trestní politika“. O rok později v rámci tohoto kursu zakládají vyučující a studenti občanské sdružení s názvem poměrně vystihujícím tehdejší smysl této iniciativy „Sdružení pro rozvoj sociální práce v trestní justici“.¹¹³ Sdružení prosazovalo používání alternativních způsobů řešení trestních věcí. Výsledkem snah tohoto sdružení mimo jiné bylo, že od roku 1995 byla ověřována možnost zavedení nového systému probačních úředníků. Určitou část probace plnili od 1. 1. 1996 (na základě zákona č. 189/1994 Sb., o vyšších soudních úřednících) pověření pracovníci soudů, kteří byli často vybíráni ze stávajících administrativních pracovníků soudů, a proto zpravidla neměli dostatečné vzdělání, ani odpovídající pracovní podmínky.¹¹⁴ Tato situace byla kritizována až do přijetí zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, který nabyl účinnosti 1. 1. 2001.

Probační a mediační služba, která byla zřízena ZPMS, svou činnost charakterizuje jako úsilí o zprostředkování účinného a společensky prospěšného řešení konfliktů spojených s trestnou činností a současné organizování a zajišťování efektivního a důstojného výkonu alternativních trestů a opatření s důrazem na zájmy poškozených, ochranu komunity a prevenci kriminality.¹¹⁵ Plnění úkolů Probační a mediační služby zajišťují její střediska, která působí v sídlech okresních soudů (nebo

¹¹³ VÁLKOVÁ, H. Od vězení k alternativním sankcím. In *Ve službách práva : sborník příspěvků k 10. výročí založení pobočky nakladatelství C. H. Beck v Praze*. Praha : C. H. Beck, 2003. s. 305 – 322., str. 311.

¹¹⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, k zhodnocení platného právního stavu

¹¹⁵ *Probační a mediační služba České republiky* [online]. 2002 - 2010 [cit. 2010-09-24]. O Probační a mediační službě. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/o-pms/>.

jim naroveň postavených obvodních nebo městských soudů).¹¹⁶ V rámci jednotlivých středisek působí úředníci a asistenti Probační a mediační služby, kteří musí splňovat určité kvalifikační předpoklady (např. určitý stupeň vzdělání ve společenskovední oblasti nebo vykonání odborné zkoušky).

Mezi tři základní cíle¹¹⁷ Probační a mediační služby patří integrace obviněného do společnosti, tedy jeho seberealizace a obnovení respektování právních norem společnosti. Druhým cílem je participace poškozeného, jeho účast v procesu náhrady škody a také obnovení jeho důvěry v právo a spravedlnost. Třetím základním cílem je ochrana společnosti.

Činnost Probační a mediační služby je vymezena v § 4 odst. 1 ZPMS jako vytváření předpokladů pro to, aby mohla být věc ve vhodných případech projednána v některém ze zvláštních druhů trestního řízení (zejm. podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání nebo odstoupení od trestního stíhání u mladistvých) nebo mohl být uložen a vykonán trest nespojený s odnětím svobody, anebo vazba nahrazena jiným opatřením (např. nahrazení vazby písemným slibem obviněného či dohledem probačního úředníka). Konkrétně tedy činnost Probační a mediační služby spočívá v kontrole během zkušební doby (např. při podmíněném odsouzení či při podmíněném propuštění), výkonu dohledu (např. při podmíněném odsouzení s dohledem nebo při podmíněném upuštění od potrestání s dohledem), mediaci, kontrole výkonu některých alternativních trestů (zejm. trestu obecně prospěšných prací, domácího vězení, zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce), tzv. soudní pomoci (obstarání podkladů k osobě obviněného a jeho rodinnému a sociálnímu zázemí¹¹⁸) a dalších aktivitách.

¹¹⁶ Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, § 3 odst. 2.

¹¹⁷ *Probační a mediační služba České republiky* [online]. 2002-2010 [cit. 2010-09-05]. Cíle činnosti Probační a mediační služby. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/o-pms/>.

¹¹⁸ ŠČERBA, F. *Metody činnosti probační a mediační služby*. Trestní právo. 2002, 7 - 8, s. 12 – 18, str. 14.

Probační a mediační služba plní významnou roli při určování, kteří pachatelé jsou vhodní k uložení trestu domácího vězení. Dále též zajišťuje výkon tohoto trestu. Plné spuštění projektu domácího vězení bylo rozděleno na tři fáze, přičemž v rámci první z nich, která trvá od nabytí účinnosti nového trestního zákoníku (1. 1. 2010) až do zavedení elektronického kontrolního systému bylo nutné personálně a materiálně posílit Probační a mediační službu (zejm. vozový park a cca 90 tabulkových míst navíc).¹¹⁹

5.2 VYHODNOCENÍ VHODNOSTI APLIKACE TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ

Probační a mediační služba se podílí na vyhodnocení obviněných vhodných pro uložení trestu domácího vězení zejm. tzv. soudní pomocí, upravenou v § 27b odst. 2 TŘ (Probační úředník může být státním zástupcem a v řízení před soudem předsedou senátu pověřen zjišťováním informací o osobě obviněného a jeho sociálních poměrech) a v § 4 odst. 2 písm. a), b), odst. 8 ZPMS. Tzv. soudní pomoc, shromažďování podkladů a aktuálních informací o obviněném, jeho sociální situaci, pracovních a finančních poměrech, slouží soudu k posouzení osoby obžalovaného a jeho poměrů před rozhodnutím o věci, zejména z hlediska uložení trestu.¹²⁰ Tyto informace lze získat zejména při osobním kontaktu s obviněným. Dále je lze získat dožadáním o sdělení potřebných údajů od státních orgánů, právnických a fyzických osob (tyto osoby jsou povinny, pokud tomu nebrání zvláštní zákon nebo oprávnění v něm uvedené, požadované údaje bez zbytečného odkladu sdělit).¹²¹ Na uložení trestu domácího vězení mají vliv zejména informace o bytových, sociálních a pracovních poměrech obviněného. Je třeba zjistit, zdali má obviněný stálé bydliště, ve kterém by bylo možné vykonávat namátkovou kontrolu a kde by bylo možné instalovat elektronické monitorovací zařízení. Dále se zjišťuje, zdali způsob života, sociální a rodinné poměry obviněného nevytvářejí rizika selhání, v případě uložení trestu domácího vězení, případně zvýšenou zátěž pro rodinné příslušníky nebo pro příslušníky rodinného a

¹¹⁹ HULÁN, P. Trest domácího vězení v novém trestním zákoníku od 1. 1. 2010. *Právo a rodina*. 2010, č. 1, s. 16 – 20, str. 20.

¹²⁰ ŠÁMAL, P, et al. *Trestní řád : komentář. II, § 180 až 471*. Praha : C. H. Beck, 2008, str. 2921.

¹²¹ Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, § 5 odst. 3.

sociálního okolí (např. u případů drogové nebo jiné závislosti, neuspořádaných rodinných poměrů a častých vzájemných konfliktů, v případě psychiatrické diagnózy, nebo agresivního a ohrožujícího chování obviněného vůči vlastní rodině)¹²². Pracovní poměry obviněného jsou významné pro stanovení doby, ve které se má obviněný zdržovat v určeném obydlí. Dalším údajem, kterým Probační a mediační služba také zjišťuje postoj obviněného k jeho trestné činnosti je to, zda a jakým způsobem odstranil škodlivé následky trestného činu nebo nahradil způsobenou škodu. Zjištěné údaje by měly být zpracovány do komplexní zprávy, ve které probační úředník zaujme i své stanovisko. Tato zpráva by měla zvyšovat pravděpodobnost, že uložený trest domácího vězení bude řádně vykonán.

Probační úředník může na základě provedení základní analýzy rizik a potřeb pachatele a zjištění potřeb a zájmů oběti trestného činu navrhnout soudu uložení přiměřených omezení nebo povinností obviněnému.¹²³

Před uložením trestu může soud požádat příslušné středisko Probační a mediační služby o opatření písemného slibu obviněného podle § 60 odst. 1 písm. b).¹²⁴ Před podpisem písemného slibu musí být obviněnému poskytnuty potřebné informace o výkonu trestu domácího vězení zejm. podstata výkonu a kontroly tohoto trestu, omezení, která se dotknou způsobu jeho života a také to, jaká se od něj očekává součinnost.

5.3 KONTROLA VÝKONU TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ

Kontrolou výkonu trestu domácího vězení dle § 334b TŘ provádí probační úředník formou namátkové kontroly. Po zavedení elektronického monitoringu bude kontrolu provádět Probační a mediační služba ve spolupráci s provozovatelem

¹²² *Justice.cz* [online]. 2010 [cit. 2010-09-26]. Domácí vězení. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=5272&d=310183>.

¹²³ *Probační a mediační služba české republiky* [online]. 2002 - 2010 [cit. 2010-09-27]. Odborné činnosti : Domácí vězení. Dostupné z : <https://www.pmscr.cz/trest-domaciho-vezeni-2>.

¹²⁴ Vyhláška č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, § 34.

elektronického monitorovacího systému. Kontrola prostřednictvím elektronického monitoringu nebude vylučovat provedení namátkové kontroly.¹²⁵

Jakmile se rozhodnutí, podle něhož se má vykonat trest domácího vězení, stane vykonatelným, předseda senátu zašle jeho opis spolu s nařízením výkonu trestu příslušnému středisku Probační a mediační služby.¹²⁶

Namátková kontrola probíhá formou osobní návštěvy probačního úředníka v místě výkonu trestu v době, kdy by se v něm měl odsouzený zdržovat. Jak již bylo uvedeno dříve¹²⁷, za tímto účelem je odsouzený povinen umožnit probačnímu úředníkovi vstup do místa výkonu trestu.

Kontrola výkonu trestu domácího vězení zahrnuje také vyhodnocování plnění soudem uložených přiměřených omezení a povinností uvedených v § 48 odst. 4 TZ směřujících k tomu, aby odsouzený vedl řádný život.¹²⁸ Doktor Ščerba¹²⁹ mezi podmínky řádného života řadí to, že se odsouzený nedopustí trestného činu. Neměl by spáchat ani přešůpek, zejm. takový, za který byl odsouzen nebo trestně stíhán. Vedení řádného života dle něj předpokládá také řádnou péči o výchovu dětí, plnění vyživovací povinnosti, pracovních občanskoprávních a dalších závazků. Odsouzený nesmí zneužívat svých práv proti spoluobčanům a narušovat občanské soužití v místě bydliště a v zaměstnání. Nežádoucí je také zneužívání omamných či psychotropních látek nebo jedů, závislost na požívání alkoholických nápojů a zdržování se ve společnosti lidí páchajících trestnou činností. Význam Probační a mediační služby pro zabezpečení výkonu trestu domácího vězení spočívá dále v tom, že zajišťuje a koordinuje probační a resocializační programy, které mohou být uloženy v rámci přiměřených povinností a

¹²⁵ Vyhláška č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení, § 8.

¹²⁶ Vyhláška č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, § 34b odst. 1.

¹²⁷ Více viz. kapitola Právní úprava trestu domácího vězení v Trestním řádu.

¹²⁸ Vyhláška č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení, § 1 písm. d).

¹²⁹ ŠČERBA, F. Metody činnosti probační a mediační služby. Trestní právo. 2002, 6, s. 21 – 24, str. 21.

omezení včetně organizace a zabezpečení jejich finanční podpory z EU a rozšíření do potřebných soudních okresů.¹³⁰

Součástí kontroly výkonu trestu je dále též prověřování, zda odsouzený nahrazuje způsobenou škodu v souladu s rozhodnutím soudu podle § 60 odst. 4 TZ a zda plní výchovná opatření uložená soudem podle § 60 odst. 5 TZ.¹³¹

Vedení dokumentace o všech úkonech spojených s kontrolou zařazuje vyhláška č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení (§ 1 písm. c) také mezi činnosti, na kterých spočívá kontrola výkonu trestu.

Odsouzený je poučen, že musí probačnímu úředníkovi hlásit každou předvídatelnou nepřítomnost. Pakliže dojde k nepředvídatelné nepřítomnosti, musí tuto nepřítomnost ohlásit probačnímu úředníkovi, jakmile to okolnosti dovolí. Zároveň je povinen se v nejbližší pracovní den osobně dostavit k probačnímu úředníkovi a doložit důvody nepřítomnosti. Každá nepřítomnost nedoložená objektivními důvody má být vyhodnocena jako maření a bezodkladně sdělena soudu.¹³²

Samotná kontrola výkonu trestu by měla být doplněna o pomoc s řešením problémů formou poskytnutí odborné pomoci a poradenství a také konzultacemi odsouzeného s probačním úředníkem na středisku Probační a mediační služby.¹³³

¹³⁰ *Justice.cz* [online]. 2009 [cit. 2010-09-08]. Domácí vězení. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=5272&d=310183>.

¹³¹ Vyhláška č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení, § 1 písm. e).

¹³² ČÁDOVÁ, J. Domácí vězení není jen sankce, ale sociální práce. *České vězeňství*. 2010, č. 1, s. 17-18, str. 18.

¹³³ *Probační a mediační služba české republiky* [online]. 2002 - 2010 [cit. 2010-09-27]. Odborné činnosti : Domácí vězení. Dostupné z : <https://www.pmscr.cz/trest-domaciho-vezeni-2>.

6 TREST DOMÁCÍHO VĚZENÍ VE VYBRANÝCH STÁTECH

6.1 SLOVENSKO

Trest domácího vězení byl ve Slovenské republice zaveden přijetím nových trestních kodexů, účinných od 1. ledna 2006.¹³⁴ Těmito kodexy jsou Trestný zákon č. 300/2005 Z.z. (dále Trestný zákon) a Trestný poriadok č. 301/2005 Z.z. (dále Trestný poriadok) Slovenská právní úprava představuje tzv. Front - end typ domácího vězení.

§ 53 Trestného zákona upravuje trest domácího vězení. Tento trest lze uložit pachateli přečinu až na dobu jednoho roku (V ČR lze až na dobu dvou let). Definice přečinu (dle § 10 odst. 1 Trestného zákona je přečinem trestný čin spáchaný z nedbalosti a úmyslný trestný čin, za který Trestný zákon ve zvláštní části stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí nepřevyšující pět roků) je téměř shodná s českou definicí. Odsouzený je po dobu výkonu trestu povinen zdržovat v čase určeném soudem ve svém obydlí včetně k němu příslušejících venkovních prostor, vést řádný život a podrobit se kontrole technickými prostředky, pokud je nařízena. Odsouzený může své obydlí opustit z naléhavých důvodů na nezbytně nutnou dobu s předchozím souhlasem probačního a mediačního orgánu nebo orgánu, který zabezpečuje technickou kontrolu, s tím, že tato doba se započítává do výkonu trestu (odst. 3). V případě, že odsouzený neplní uložené povinnosti, přemění soud tento trest na nepodmíněný trest odnětí svobody tak, že dva dny nevykonaného trestu odpovídají jednomu dni odnětí svobody a zároveň rozhodne o způsobu výkonu trestu (odst. 4, v ČR je při ukládání trestu domácího vězení zároveň obligatorně rozhodnuto o náhradním trestu odnětí svobody). Ve srovnání s českou právní úpravou je slovenská mnohem méně konkrétní, zejména co se týče podmínek pro aplikaci (kromě toho, že se jedná o pachatele přečinu, zde nejsou žádné další podmínky) a dále doby, ve které by se měl odsouzený zdržovat ve svém

¹³⁴ RAJNIČ, M. Trest domácího väzenia v systéme trestov. *Justičná revue*. 2009, č. 6 - 7, s. 834 – 840, str. 838.

obydli. Tato doba není nijak omezena, teoreticky by tedy bylo možné uložit i absolutní zákaz vycházení. V praxi k takovému omezení dochází málokdy.¹³⁵

Na rozdíl od české právní úpravy (trestní opatření domácího vězení), nelze mladistvému (osoba, která v době spáchání trestného činu dovršila čtrnáctý rok a zároveň nepřekročila osmnáctý rok věku¹³⁶) uložit trest domácí vězení (§ 109 Trestného zákona).

Výkon trestu domácího vězení je předmětem § 435 Trestného poriadku. V odst. 1 tohoto paragrafu je uvedeno, že soud nařídí výkon tohoto trestu neprodleně poté, co se rozsudek, kterým byl uložen, stane vykonatelným. Soud zároveň odsouzeného upozorní na omezení a povinnosti, které z tohoto trestu vyplývají, jakož i na hrozbu přeměny tohoto trestu na trest odnětí svobody. Kontrolou výkonu tohoto trestu pověří předseda senátu orgán spravující technické prostředky kontroly odsouzeného nebo probačního a mediačního úředníka. Zákon sice počítá s kontrolou trestu technickými prostředky, v praxi ale nebylo elektronické monitorování zavedeno a dohled nad výkonem trestu spočívá v namátkových kontrolách probačními a mediačními úředníky. Tento fakt vede k tomu, že odsouzený může podmínky trestu několikrát porušit, aniž by byl odhalen. Výsledkem tohoto stavu je minimální ukládání tohoto trestu. V roce 2006 bylo domácí vězení uloženo pouze v šesti případech, v roce 2007 ve 25 případech.¹³⁷

V odst. 3 je upraveno upuštění od výkonu zbytku trestu. Požádá-li odsouzený po výkonu poloviny tohoto trestu o upuštění od výkonu zbytku trestu, rozhodne soud o této žádosti nejpozději do 30 dní.

¹³⁵ Tamtéž, str. 838.

¹³⁶ Trestný zákon č. 300/2005 Z. z., § 94 odst. 1.

¹³⁷ RAJNIČ, M. Trest domáceho väzenia v systéme trestov. *Justičná revue*. 2009, č. 6 - 7, s. 834 – 840, str. 839.

6.2 ANGLIE A WALES

Anglickou úpravu ukládání trestů v posledních letech nejvíce ovlivnily tyto tři právní předpisy: Criminal Justice Act 1991, Powers of Criminal Courts (Sentencing) Act 2000 a Criminal Justice Act 2003.¹³⁸

V Evropě bylo poprvé elektronického monitorování zavedeno právě v Anglii a Walesu. Stalo se tak v rámci pilotního projektu již v roce 1989. Monitorování byli lidé propuštěni na kauci. Anglie a Wales dodnes patří k evropským zemím s nejvyšším počtem osob pod elektronickým monitoringem. Například v roce 2008 zde bylo monitorováno přes 70 tisíc osob.¹³⁹

Domácí vězení bylo zavedeno jako samostatný trest v roce 1991 (Criminal Justice Act 1991).¹⁴⁰ Jedná se o soudní zákaz vycházení (Curfew Order), který je jedním z komunitních trestů (Community Sentence) typu Front – end. Obecně je tento trest upraven v článku 204 Criminal Justice Act 2003. Soud může odsouzenému uložit, aby se v době, kterou určí (ne méně než 2 a ne více než 12 hodin denně – přičemž pro různé dny může být stanovena různá doba) zdržoval na určeném místě. Maximální délka soudního zákazu vycházení je 6 měsíců (v ČR lze domácí vězení uložit až na dvě léta). Před uložením tohoto zákazu musí soud získat a vyhodnotit informace o místě kde bude trest vykonáván, včetně informací o postoji spolubydlících a osob, které budou nucenou přítomností odsouzeného na tomto místě ovlivněny (na rozdíl od českých soudů, které povinnost zjišťovat informace o postoji spolubydlících osob nemají). Současně s tímto zákazem je třeba rozhodnout o elektronickém monitorování. Existují i výjimky, kdy se elektronické monitorování neukládá (např. čl 177 (3) (b) Criminal Justice Act 2003 - soud to na základě určitých zvláštních okolností případu považuje za nevhodné). Soud může elektronické monitorování uložit i u jiného soudního příkazu, při splnění

¹³⁸ ASHWORTH, A. *Sentencing and Criminal Justice*. 5th edition. New York : Cambridge University Press, 2010, p. 3.

¹³⁹ Více viz. Příloha č. 2

¹⁴⁰ NELLIS, M. Electronic Monitoring, Satellite Tracking and the New Punitiveness in England and Wales. In PRATT, J., et al. *The New Punitiveness : Trend, Theories, Perspectives*. Portland : Willan Publishing, 2005. p. 167 – 189, p. 168.

předepsaných podmínek.¹⁴¹ Soudní zákaz vycházení lze užít i jako alternativu k vyšetřovací vazbě nebo místo záruky v podobě kauce.

V Anglii a Walesu jsou osoby trestně odpovědné dosažením deseti let věku, což je mnohem méně než v ostatních evropských zemích. Mladistvému pachateli (ve věku od 10 do 18 let) lze uložit soudní zákaz vycházení v rámci tzv. Youth Rehabilitation Order, kterou zavedl Criminal Justice and Immigration Act 2008.¹⁴² Podmínky soudního zákazu vycházení u mladistvého se nijak výrazně neliší od podmínek soudního zákazu vycházení u dospělého pachatele (maximální délka je 6 měsíců, 2 až 12 hodin denně).

Od roku 1999 je v Anglii a Walesu zaveden Back – end model, v podobě tzv. domácí vazby (Home Detention Curfew).¹⁴³ Domácí vazba se aplikuje u některých odsouzených, kterým byl uložen trest odnětí svobody v délce od 3 měsíců do 4 let.¹⁴⁴ Domácí vazbu nelze aplikovat například u pachatelů některých násilných a sexuálních deliktů. Odsouzený je před propuštěním z výkonu trestu odnětí svobody umístěn do domácího vězení. Maximální délka domácí vazby je 135 dní. To, zda se odsouzený zdržuje v určené době na určeném místě, je kontrolováno prostřednictvím elektronického monitoringu.¹⁴⁵

¹⁴¹ ASHWORTH, A. *Sentencing and Criminal Justice*. 5th edition. New York : Cambridge University Press, 2010, p. 344.

¹⁴² ASHWORTH, A. *Sentencing and Criminal Justice*. 5th edition. New York : Cambridge University Press, 2010, p. 397.

¹⁴³ HOŘÁK, J. Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených. *Trestní právo*. 2005, č. 12, s. 7 – 12, str. 8.

¹⁴⁴ ASHWORTH, A. *Sentencing and Criminal Justice*. 5th edition. New York : Cambridge University Press, 2010, p. 306.

¹⁴⁵ Tamtéž, p. 306.

6.3 AUSTRÁLIE (NOVÝ JIŽNÍ WALES)

V Novém Jižním Walesu byl v roce 1992 spuštěn pilotní projekt elektronického monitorování.¹⁴⁶ O čtyři roky později zde byl, prostřednictvím Home Detention Act 1996, zaveden Front – end model domácího vězení v podobě Home Detention Order. Soud, který uložil určitým pachatelům trest odnětí svobody do 18 měsíců, může vydat Home Detention Order, kterým stanoví, že tento trest bude vykonán prostřednictvím domácího vězení.¹⁴⁷ Maximální délka domácího vězení je 18 měsíců. K uložení tohoto trestu je třeba také souhlasu osob žijících ve společném obydlí s pachatelem. Během této doby je pachatel kontrolován prostřednictvím elektronického monitoringu i návštěvami probačních pracovníků.

6.4 RAKOUSKO

V Rakousku byly prováděny pilotní projekty za účelem zavedení elektronického sledování u podmíněného propuštění z trestu odnětí svobody (Back – End model domácího vězení) a krátkodobých trestů, kdy odsouzenému hrozí trest odnětí svobody až 6 měsíců (Front – End model domácího vězení). Tyto pilotní projekty umožnila vyhláška rakouského ministerstva spravedlnosti (ve vybraných obvodech zemských soudů bylo zavedeno elektronické sledování při podmíněném propuštění za současného nařízení probační pomoci a povinností, aniž by došlo ke změně zákona).¹⁴⁸ Projekty probíhaly ve dvou fázích – první od roku 2006 a druhá od roku 2008. Velmi důležitou úlohu plnili probační pracovníci, kteří vyhledávali vhodné pachatele, podíleli se na kontrole dodržování podmínek, vykonávali poradenství a pomáhali odsouzenému s vytvářením harmonogramu týdenního plánu.

¹⁴⁶ ROBERTS, J. *The Virtual Prison : Community Custody and the Evolution of Imprisonment*. Cambridge : Cambridge University Press, 2004, p. 81.

¹⁴⁷ Crime (Sentencing Procedure) Act 1999, section 7.

¹⁴⁸ KREJČÍŘÍKOVÁ, K. Nový trest (trestní opatření) domácího vězení. *Státní zastupitelství*. 2009, č. 10, s. 13 – 20, str. 17.

1. září 2010 nabyl účinnosti zákon, který v souvislosti se zavedením elektronicky hlídaného domácího vězení novelizoval zejména Zákon o výkonu trestu (Strafvollzugsgesetz) a Trestní řád (Strafprozessordnung).¹⁴⁹ Mezi hlavní změny patří skutečnost, že trest odnětí svobody do 12 měsíců lze vykonat ve formě elektronicky monitorovaného domácího vězení (§ 156 c odst. 1 Zákona o výkonu trestu jako podmínky této možnosti např. stanoví, že pachatel musí mít uzavřené zdravotní a úrazové pojištění, vykonávat vhodné zaměstnání a mít písemný souhlas spolubydlících) a to, že na návrh státního zástupce nebo obviněného může být elektronicky monitorovaným domácím vězením nahrazena vazba.

6.5 NIZOZEMÍ

V Nizozemí došlo k prvnímu zkušebnímu experimentu s elektronickým monitorováním již v roce 1993. Od roku 2000 je zde používán model domácího vězení spojený s intenzivní péčí o nápravu pachatele. Elektronické monitorování může být aplikováno v poslední fázi výkonu trestu odnětí svobody jako součást nápravného programu nebo v kombinaci s podmíněným trestem odnětí svobody.¹⁵⁰ Rozlišují se tři varianty kombinující elektronické monitorování a podmíněný trest. První variantou je elektronické monitorování spojené s podmíněným trestem jako podmínka. V druhé variantě nahrazuje elektronické monitorování trest odnětí svobody do 6 měsíců, odsouzenému je zároveň uloženo účastnit se rehabilitačních programů alespoň 26 hodin týdně. Ve zbývajícím čase je odsouzený povinen zůstat doma. Třetí variantu představuje elektronické monitorování nahrazující trest odnětí svobody od 6 do 12 měsíců ve spojení s takzvanou task penalty (typ alternativního trestu, který může být tvořen obecně prospěšnými pracemi, nápravným programem či jejich kombinací) ve výměře 240 hodin.

¹⁴⁹ *Die Österreichische Justiz* [online]. 2010 [cit. 2010-10-08]. Fußfessel Tritt In Kraft. Dostupné z: <http://www.justiz.gv.at/internet/html/default/2c94848525f84a63012ac863aaea1ef7.de.html>.

¹⁵⁰ TAK, P. *The Dutch Criminal Justice System*. Nijmegen : Wolf Legal Publishers, 2008, p. 117.

V roce 2003 byl zahájen pilotní program umožňující odsouzenému, který byl odsouzen k trestu odnětí svobody do 90 dní, vykonat tento trest ve svém obydlí.¹⁵¹ Odsouzený má v tomto případě možnost opustit obydlí maximálně na dvě hodiny denně.

¹⁵¹ *Dutch Ministry of Justice* [online]. 2010 [cit. 2010-10-15]. Court may order home detention in cases where pre-trial detention is applicable . Dostupné z: <http://english.justitie.nl/currenttopics/pressreleases/archives-2010/100312court-may-order-home-detention-in-cases-where-pre-trial-detention-is-applicable.aspx>.

7 VÝHODY TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ

7.1 SNÍŽENÍ POČTU UVĚZNĚNÝCH A ÚSPORA FINANČNÍCH PROSTŘEDKŮ

Jednou z výhod trestu domácího vězení je snížení vězeňské populace a s tím spojené úspory finančních prostředků. Státu odpadají náklady na ubytování a stravování vězňů, náklady za energie, vodu a další podobné náklady. Navíc se i sami vězni spolupodílí na hrazení nákladů spojených s výkonem trestu domácího vězení.¹⁵² Je však třeba hradit náklady na elektronický monitoring a namátkové kontroly prováděné Probační a mediační službou.

V Důvodové zprávě k novému Trestnímu zákoníku je uvedeno, že dle výroční zprávy Generálního ředitelství Vězeňské služby za rok 2006 činily denní průměrné náklady na jednoho odsouzeného ve výkonu trestu odnětí svobody částku 872,- Kč, což představuje roční náklady ve výši 318 280,- Kč. Roční náklady na kontrolu jednoho odsouzeného k trestu domácího vězení v systému elektronického dohledu představují přibližně 28 572,- Kč, což je zhruba jedna desetina ročního nákladu na odsouzeného ve výkonu trestu odnětí svobody.

Snížení počtu uvězněných dále řeší i problém přeplněnosti věznic. K 1. 9. 2010 bylo v českých vězeních celkem 21 995 vězňů (přičemž oficiálně uváděná kapacita vězeňského systému činí pouze 19 755 vězňů), což odpovídá 208 vězňům na sto tisíc obyvatel.¹⁵³ V Česku sice počet vězňů odpovídá dalším postkomunistickým státům Evropské unie, ale je podstatně vyšší než v západoevropských zemích, jejichž principy

¹⁵² Vyhláška č. 458/2009 Sb., kterou se stanoví denní sazba připadající na náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení a způsob úhrady.

¹⁵³ *King's College London : International Centre for Prison Studies* [online]. 2010 [cit. 2010-09-18]. Prison Brief for Czech Republic. Dostupné z: http://www.kcl.ac.uk/depsta/law/research/icps/worldbrief/wpb_country.php?country=133.

uplatňování trestního systému byly recipovány.¹⁵⁴ Dle údajů Mezinárodního střediska pro vězeňská studia na londýnské King's College připadlo v roce 2008 na sto tisíc obyvatel 89 vězňů v Německu, 96 ve Francii, 95 v Rakousku, 100 v Nizozemí, 64 ve Finsku zatímco v České republice to bylo 182 vězňů na sto tisíc obyvatel.

7.2 OMEZENÍ KRIMINÁLNÍ NÁKAZY VE VĚZENÍ

Další z výhod trestu domácího vězení je to, že nedochází k negativní stigmatizaci vězeňským prostředím.¹⁵⁵ Vězení se v mnoha ohledech odlišuje od reálného života. Platí zde jiná pravidla a normy než v běžném životě. Pobytem ve výkonu trestu odnětí svobody dochází k postupnému přijetí pravidel a hodnot vyznávaných ve vězeňské subkultuře. Proces přebírání vězeňských hodnot se nazývá prizonizace. Čím déle člověk pobývá ve vězeňském prostředí, tím více se snižuje pravděpodobnost reintegrace zpět do společnosti po propuštění z výkonu trestu.¹⁵⁶

Velice běžným jevem je, že jedinec se ve vězení přiučí novým kriminálním dovednostem, po svém propuštění pokračuje v kriminální kariéře a dříve či později se vrací do vězení. Naproti tomu trest domácího vězení přispěl dle britských kriminologů ke snížení počtu recidivistů.¹⁵⁷

¹⁵⁴ NEZKUSIL, J. K problematice alternativ k trestu odnětí svobody. *Trestní právo*. 2009, č. 7 - 8, s. 7 – 17, str. 15.

¹⁵⁵ KREJČÍŘÍKOVÁ, K. Nový trest (trestní opatření) domácího vězení. *Státní zastupitelství*. 2009, č. 10, s. 13 – 20, str. 20.

¹⁵⁶ RAJNIČ, M. Trest domácího väzenia v systéme trestov. *Justičná revue*. 2009, č. 6 - 7, s. 834 – 840, str. 837.

¹⁵⁷ BLANDA, R. Odstraní elektronické náramky přeplněnost českých věznic?. *České vězeňství*. 2010, č. 1, s. 16-17, str. 16.

7.3 UDRŽENÍ SI ZAMĚSTNÁNÍ, VĚTŠÍ PRAVDĚPODOBNOST NÁHRADY ŠKODY

Odsouzení k nepodmíněnému trestu odnětí svobody mívají často po skončení trestu problémy s návratem do normálního života, během pobytu ve vězení ztrácejí pracovní návyky a v důsledku absence zaměstnání u nich dochází k prudkému snížení životní úrovně.¹⁵⁸ V případě uložení trestu domácího vězení může pachatel nadále vykonávat své zaměstnání nebo, v případě, že je nezaměstnaný, si práci hledat. Tato okolnost samozřejmě zvyšuje pravděpodobnost, že pachatel bude schopen nahradit škodu, kterou svým činem způsobil.

7.4 ZACHOVÁNÍ RODINNÝCH VAZEB

Výhodou trestu domácího vězení je fakt, že při jeho výkonu nedochází k oslabení sociálních vazeb. Izolace odsouzeného ve vězení má často destruktivní účinky na jeho společenské vztahy, veliké procento partnerů nedokáže překonat delší odloučení. Ztráta vztahu s blízkými osobami pak jen dále ztěžuje začlenění pachatele do společnosti po vykonání trestu odnětí svobody.

V diskusi o tomto trestu se objevily námitky, že domácí vězení postihuje i rodinné příslušníky odsouzeného a zvyšuje napětí mezi odsouzeným a jeho blízkými. Mnoho spolubydlících a blízkých odsouzeného skutečně v rozhovorech uvádělo, že i oni sami se cítí být potrestáni.¹⁵⁹ Někteří autoři se domnívají, že by uložení trestu domácího vězení mělo být podmíněno nejen slibem samotného pachatele, ale například i stanoviskem osob obývajících dané obydlí.¹⁶⁰ A to zejména z důvodu narušení ochrany nedotknutelnosti obydlí těchto osob.

¹⁵⁸ RAJNIČ, M. Trest domáceho väzenia v systéme trestov. *Justičná revue*. 2009, č. 6 - 7, s. 834 – 840, str. 837.

¹⁵⁹ ROBERTS, J. *The Virtual Prison : Community Custody and the Evolution of Imprisonment*. Cambridge : Cambridge University Press, 2004, p. 110.

¹⁶⁰ ŠČERBA, F. Právní úprava nových alternativních trestů. *Bulletin advokacie*. 2009, č. 10, s. 86 – 89, str. 86.

Co se týče dopadu na rodinné příslušníky, lze namítnout, že každý trest určitým způsobem ovlivňuje i nejbližší odsouzeného. Většina rodinných příslušníků a spolubydlících navíc dává jednoznačně přednost trestu domácího vězení před trestem odnětí svobody.¹⁶¹ Vliv na soukromí blízkých odsouzeného (např. namátkové kontroly vykonávané probačním úředníkem) je totiž určitým způsobem kompenzován tím, že pachatel nemusí rodinu opustit. Ukazuje se, že výkonem trestu v místě bydliště sice vzniká určité napětí, ale větší čas strávený doma má spíše pozitivní vliv na osobní vztahy a rodinný život.¹⁶²

Výzkumy¹⁶³ také ukázaly, že rodina a přátelé odsouzeného mají nezanedbatelný vliv na to, zda odsouzený dodrží podmínky trestu. Dotazovaní vypověděli, že jim jejich blízcí poskytovali morální podporu, upozorňovali je na následky porušení podmínek trestu, připomínali jim dobu, kdy se mají vrátit domů, vyřizovali pro ně nákupy a další věci v době, kdy museli zůstat doma, či s nimi v této době trávili čas doma. Na druhé straně nedostatek podpory často vedl k porušení podmínek domácího vězení. Pro dotazované bylo mnohem těžší dodržet podmínky trestu, když se ostatní vyrazili ven bavit, případně je přemlouvali, aby také opustili obydlí.

¹⁶¹ SPAANS, E. Elektronické monitorování: nizozemský experiment. *České vězeňství*. 1999, č. 4, s. 49 – 50, str. 50.

¹⁶² ROBERTS, J. *The Virtual Prison : Community Custody and the Evolution of Imprisonment*. Cambridge : Cambridge University Press, 2004, p. 114.

¹⁶³ HUCKLESBY, A. Understanding Offenders' Compliance : A Case Study of Electronically Monitored Curfew Orders. *Journal of Law and Society*. 2009, Vol. 36, No. 2, pp. 248 – 271, p. 265.

8 PROBLÉMY SPOJENÉ S APLIKACÍ TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ

8.1 ZPŮSOB ZAJIŠTĚNÍ VÝKONU TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ

§ 334b Trestního řádu počítá jak s kontrolou prováděnou prostřednictvím elektronického monitorování, tak s namátkovými kontrolami prováděnými probačními úředníky. Ministerstvo spravedlnosti představilo „Plán realizace trestu domácího vězení“, který se skládá, ze tří následujících fází:¹⁶⁴

I. fáze – Namátková kontrola prováděná Probační a mediační službou. Tato fáze trvá od nabytí účinnosti nového Trestního zákoníku do zavedení elektronického kontrolního systému.

II. fáze – Elektronický monitoring odsouzených - tato fáze by dle předpokladů měla probíhat v roce 2011.

III. fáze – V této fázi by mělo v letech 2011 až 2013 dojít k úplnému propojení aplikace trestu domácího vězení a elektronického monitorovacího systému s novými legislativními úpravami a činností Probační a mediační služby.

System elektronického sledování by měla provozovat soukromá firma. Model, kdy vybraná firma nabízí elektronické sledování jako službu státu, tedy za dohodnutou částku za osobu a den s využitím vlastní techniky a personálu zajistí dostatečně transparentní evidenci pohybu odsouzeného a v případě porušení podmínek z jeho strany předá soudu přesvědčivé a důkazně podložené údaje, se v praxi řady států již osvědčuje a jeho zavedení není podmíněno soustředěním velkého objemu rozpočtových

¹⁶⁴ KREJČÍŘÍKOVÁ, K. Aktuální problematika trestu domácího vězení. In *Dny práva - 2009 - Days of Law* [online]. Brno : Masarykova univerzita, 2009. s. 947 - 959 [cit. 2010-09-15]. Dostupné z: www.law.muni.cz, str. 948.

prostředků.¹⁶⁵ Pokus zajistit tento dozor vlastními prostředky v Itálii (dozor byl svěřen policii) neskončil úspěšně.¹⁶⁶ V březnu roku 2010 bylo vyhlášeno zadávací řízení na elektronický monitoring odsouzených. Nový ministr spravedlnosti se rozhodl tento tendr na provozování elektronického systému domácího vězení zrušit a vypsat jej znovu.

V současné době je tedy výkon trestu domácího vězení zajišťován pouze namátkovými kontrolami. Takováto kontrola je většinou autorů¹⁶⁷ považována za nedostatečnou. Odhalení porušení povinností odsouzeným je málo pravděpodobné a je spíše věcí náhody. Omezené možnosti kontroly zapřičiňují nedostatečnou represivní funkci tohoto trestu.¹⁶⁸ Odsouzený může i několikrát porušit podmínky trestu, aniž by to bylo kýmkoli odhaleno. I proto je zatím tento trest ukládán jen minimálně. K 12. září 2010 bylo v České republice uloženo domácí vězení celkem ve 49 případech (ve 39 případech byl nařízen výkon tohoto trestu, ve třech případech byl již trest vykonán a ve dvou případech musel být nařízen výkon náhradního trestu odnětí svobody).¹⁶⁹ V zahraničí plní namátkové kontroly spíše „sociální“ či „pomocnou“ úlohu, při návštěvě odsouzeného se mu probační pracovníci spíše snaží pomoci s nelehkou životní situací, případně se pokouší o řešení nastalých problémů odsouzeného tak, aby jej nasměrovali k vedení řádného života.¹⁷⁰

¹⁶⁵ NAVRÁTILOVÁ, J. Trest domácího vězení. *Bulletin advokacie*. 2009, č. 10, s. 94 – 97, str. 97.

¹⁶⁶ KRÁL, V. Domácí vězení - další alternativní trest?. *Trestněprávní revue*. 2007, č. 8, s. 235 – 238, str. 238.

¹⁶⁷ HULÁN, P. Trest domácího vězení v novém trestním zákoníku od 1. 1. 2010. *Právo a rodina*. 2010, č. 1, s. 16 – 20, str. 20.

¹⁶⁸ KREJČÍŘÍKOVÁ, K. Nový trest (trestní opatření) domácího vězení. *Státní zastupitelství*. 2009, č. 10, s. 13 – 20, str. 15.

¹⁶⁹ *Justice.cz* [online]. 2009 [cit. 2010-09-29]. Domácí vězení. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=5266&d=310180>. Více viz. Příloha č. 3

¹⁷⁰ KREJČÍŘÍKOVÁ, K. Aktuální problematika trestu domácího vězení. In *Dny práva - 2009 - Days of Law* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2009. s. 947 - 959 [cit. 2010-09-17]. Dostupné z: www.law.muni.cz, str. 949.

V literatuře¹⁷¹ je často zmiňováno, že před změnou právní úpravy měl být elektronický kontrolní systém nejprve experimentálně ověřen. Takovýto zkušební provoz slouží k předcházení technickým problémům, k zajištění následného bezproblémového provozu i k ověření, jaké procento jedinců tento trest úspěšně vykoná. Ve většině evropských zemí (např. Nizozemí, Švédsko, Švýcarsko¹⁷²) předcházely zavedení elektronicky hlídaného domácího vězení pilotní projekty.

8.2 ETICKÁ STRÁNKA ELEKTRONICKY HLÍDANÉHO DOMÁCÍHO VĚZENÍ

V souvislosti s užíváním elektronického monitoringu k zajištění výkonu domácího vězení nejde opominout etickou stránku této problematiky. Odborníci z různých zemí se zabývají otázkou do jaké míry je elektronické sledování slučitelné s ochranou soukromí, ochranou lidské důstojnosti či nedotknutelnosti obydlí. S postupným vývojem technologií dochází ke stále větším zásahům do těchto práv. Nové technologie umožňují již nejen ověření, zda se člověk zdržuje na určitém místě, ale i možnost přesně lokalizovat místo, na kterém se nachází. Odpůrci elektronického monitoringu často zdůrazňují jeho zásah do práv a svobod a intimní sféry odsouzeného a jeho blízkých, vliv na sebeúctu a lidskou důstojnost odsouzených. Objevují se obavy, aby se hlídané domácí vězení nestalo „vstupní branou pro legální způsob elektronického provádění totální kontroly a šetření“.¹⁷³

Jako další argument je uváděno ještě citelnější zesílení psychologického nátlaku na odsouzeného oproti tradičnímu výkonu trestu odnětí svobody.¹⁷⁴ Odsouzený je ve svém vlastním obydlí vystaven mnohem většímu pokušení uniknout z domácího vězení.

¹⁷¹ Tamtéž, str. 950.

¹⁷² TOBIÁŠOVÁ, L. Domáce väzenie – nový trest v rekodifikovanom Trestnom zákone. *Justičná revue*. 2006, 10, s. 1373 – 1385, str. 1385.

¹⁷³ KRAHL, M. Elektronicky hlídané domácí vězení. *Právní rozhledy*. 1998, č. 5, s. 229 – 233, str. 232.

¹⁷⁴ NAVRÁTILOVÁ, J. Trest domácího vězení. *Bulletin advokacie*. 2009, č. 10, s. 94 – 97, str. 97.

Jak potvrdily i některé výzkumy¹⁷⁵ domácí vězení je bráno jako pravé omezení osobní svobody a vyžaduje velikou dávku vlastní disciplíny a odpovědnosti.

Zastánci užití elektronických kontrolních systémů na tyto argumenty odpovídají tím, že lidská důstojnost a sebeúcta odsouzeného bude vždy více zraňována ve výkonu trestu odnětí svobody, než v teple domova, byť s nesnímatelným náramkem na noze či ruce.¹⁷⁶ Dále je namítáno, že domácí vězení zůstává trestem a musí být jako takové pocíťováno.¹⁷⁷ Blízké osoby odsouzeného určitým způsobem postihují všechny trestní sankce. Vliv na blízké odsouzeného je navíc kompenzován tím, že u trestu domácího vězení jsou například, na rozdíl od trestu odnětí svobody, zachovány rodinné vazby. Dle zastánců je tento trest slučitelný s principem nedotknutelnosti obydlí, neboť podmínkou uložení tohoto trestu je zpravidla písemný souhlas odsouzeného. Na tento argument odpůrci dopovídají tím, že při volbě mezi domácím vězením a tradičním způsobem výkonu trestu odnětí svobody, může být stěží hovořeno o svobodném rozhodování pachatele.¹⁷⁸

Velice diskutabilní jsou některé nejmodernější prostředky, např. miniaturní sledovací zařízení, které může být drobným chirurgickým zákrokem umístěno pod kůži sledovaného či miniaturní kamera, která umožňuje sledovat aktivity odsouzeného.¹⁷⁹ Existují také sledovací zařízení, která odsouzenému při vstupu do zakázané zóny dají elektrický šok.¹⁸⁰

¹⁷⁵ SPAANS, E. Elektronické monitorování: nizozemský experiment. *České vězeňství*. 1999, č. 4, s. 49 – 50, str. 50.

¹⁷⁶ HOŘÁK, J. Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených. *Trestní právo*. 2005, č. 12, s. 7 – 12, str. 11.

¹⁷⁷ Tamtéž, str. 10.

¹⁷⁸ KRAHL, M. Elektronicky hlídané domácí vězení. *Právní rozhledy*. 1998, č. 5, s. 229 – 233, str. 232.

¹⁷⁹ TOBIÁŠOVÁ, L. Domáce väzenie – nový trest v rekonštituovanom Trestnom zákone. *Justičná revue*. 2006, 10, s. 1373 – 1385, str. 1382.

¹⁸⁰ CEP, *the European Organisation for Probation* [online]. 2009-05-10 [cit. 2010-09-12]. Documents related to the CEP Electronic Monitoring conference, held from the 7th to the 9th of May 2009 in Egmond aan Zee, the Netherlands: Report of the CEP Conference on Electronic Monitoring 2009. Dostupné z: http://www.cepprobation.org/uploaded_files/Rep%20EM%2009.pdf, p. 12.

8.3 VÝBĚR VHODNÝCH OSOB

Velmi důležitou otázkou je otázka výběru vhodných osob. Na tomto výběru se v České republice podílí Probační a mediační služba prostřednictvím tzv. soudní pomoci. Jak již bylo zmíněno, velice důležitým faktorem jsou bytové poměry pachatele. Tento trest není možné uložit člověku bez domova. Dále by byl velice složitý výkon tohoto trestu u odsouzeného, který nemá stabilní bydlení. Domácí vězení nejspíš také není příliš vhodným trestem v případě, že nedaleko obydlí odsouzeného bydlí další odsouzení nebo oběť pachatelova trestného činu.¹⁸¹ Pojem obydlí je vymezen ve výkladových ustanoveních v § 133 TZ jako dům, byt nebo jiná prostora sloužící k bydlení a příslušenství k nim náležející.

Dalším typem pachatele, pro kterého není domácí vězení vhodným typem trestu, je osoba, která své obydlí využívala k trestné činnosti a u které hrozí riziko, že svůj dům bude nadále využívat podobným způsobem. Často zmiňovaná je zejména výroba, přechovávání a distribuce drog.

Další problematickou kategorií pachatelů jsou mladiství. Ne vždy se domácí vězení ukazuje jako vhodné trestní opatření. U některých mladistvých pachatelů násilné kriminality bylo využíváno elektronické sledování. Anglický výzkum u něj zjistil některé negativní účinky, jako je zvyšování pocitů zloby a exkluze u mladého pachatele. Uvedený výzkum doporučil, aby bylo elektronické sledování kombinováno s osobním dohledem.¹⁸² Pro efektivitu tohoto opatření je důležité jej ukládat mladistvým, kteří mají vhodné rodinné zázemí. Jako neúčelné může být ukládat trestní opatření tam, kde je velmi konfliktní vztah rodičů s mladistvým, kdy například mladistvý utíká opětovně z rodiny, nebo v případech, kdy rodiče nebudou schopni poskytnout mladistvému podporu, kterou bude při výkonu tohoto trestního opatření potřebovat.¹⁸³

¹⁸¹ LEVINSON, D., et al. *Encyclopedia of Crime and Punishment : Volume II*. Thousand Oaks : Sage Publications, 2002, p. 860.

¹⁸² *Přehled znalostí o násilí mezi mládeží : trendy, strategie a reakce v členských státech EU*. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006, str 15

¹⁸³ KREJČÍŘÍKOVÁ, K. Nový trest (trestní opatření) domácího vězení. *Státní zastupitelství*. 2009, č. 10, s. 13 – 20, str. 20

Pachatelé násilné kriminality obecně nejsou považováni za vhodné k výkonu trestu domácího vězení.¹⁸⁴ Obzvláště nevyhovující jsou zejména osoby, které se dopustily domácího násilí.

Jako vhodný způsob se naopak domácí vězení hodí u pachatelů, u nichž se vyskytují určité osobnostní zvláštnosti, jako například u těhotných žen, u tělesně nebo duševně postižených, u osob nemocných AIDS a starších pachatelů.¹⁸⁵

8.4 DALŠÍ PROBLÉMY SPOJENÉ S APLIKACÍ TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ

Mezi rizika na která upozorňují odpůrci domácího vězení, patří možnost tzv. net – widening efektu – soudy mohou upadnout v pokušení používat domácí vězení nikoli jako alternativu k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, ale naopak jako alternativu k podmíněnému odsouzení či jiným mírnějším druhům sankcí, čímž dochází k zostření trestní represe.¹⁸⁶ Odsouzenému, kterému by byl jinak uložen mírnější druh trestu, je uložena nová, tvrdší alternativní sankce.

Jako další argument proti tomuto trestu se uvádí, že se jedná o porušování principu rovnosti, protože tento trest přichází v úvahu pouze u pachatelů, které je možné považovat za sociálně integrované.¹⁸⁷ Tento trest již z principu není možné uložit bezdomovci. Otázkou také zůstává, jestli tento trest není příliš mírný pro odsouzeného, který žije v luxusní vile se vším komfortem. Někteří autoři¹⁸⁸ navrhuji nechat odsouzené bez domova i bohaté pachatele vykonat trest domácího vězení v „residenčních domech

¹⁸⁴ LEVINSON, D., et al. *Encyclopedia of Crime and Punishment : Volume II*. Thousand Oaks : Sage Publications, 2002, p. 860.

¹⁸⁵ NAVRÁTILOVÁ, J. Trest domácího vězení. *Bulletin advokacie*. 2009, č. 10, s. 94 – 97, str. 97.

¹⁸⁶ HOŘÁK, J. Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených. *Trestní právo*. 2005, č. 12, s. 7 – 12, str. 10.

¹⁸⁷ NAVRÁTILOVÁ, J. Trest domácího vězení. *Bulletin advokacie*. 2009, č. 10, s. 94 – 97, str. 97.

¹⁸⁸ ROBERTS, J. *The Virtual Prison : Community Custody and the Evolution of Imprisonment*. Cambridge : Cambridge University Press, 2004, p. 166.

na půli cesty“. U tohoto návrhu však vyvstává problém, jak definovat „bohatého odsouzeného“ a také finanční otázka spojená s vybudováním a provozem takových zařízení.

Dalším často zmiňovaným problémem trestu domácího vězení je nedostatečné resocializační působení na odsouzeného. Existují obavy, že individuální porada a penitenciární péče budou zcela absentovat nebo se budou moci uskutečňovat pouze ve velice skromné a tím i nedostatečné míře a že pachatel bude víceméně ponechán sám sobě.¹⁸⁹ Tento problém může pomoci vyřešit uložení vhodné přiměřené povinnosti spočívající například v povinnosti podrobit se programu psychologického poradenství. A dále je třeba zdůraznit, že záměrem Probační a mediační služby je, aby výkon TDV byl realizován intenzivním kontaktem probačního pracovníka s odsouzeným v jeho bydlišti a na středisku Probační a mediační služby.¹⁹⁰

¹⁸⁹ KRAHL, M. Elektronicky hlídání domácí vězení. *Právní rozhledy*. 1998, č. 5, s. 229 – 233, str. 232.

¹⁹⁰ ČÁDOVÁ, J. Domácí vězení není jen sankce, ale sociální práce. *České vězeňství*. 2010, č. 1, s. 17-18, str. 17.

ZÁVĚR

Trest domácího vězení rozšířil s účinností nového Trestního zákoníku systém trestních sankcí. V souvislosti s jeho přijetím se objevila velmi zajímavá diskuse, zdali bude tento trest efektivní, zda se bude ukládat či jakým způsobem by měl být kontrolován jeho výkon. Jedná se tedy o téma poměrně aktuální, které dosud není v české odborné literatuře příliš zpracované. Aktuálnost i určitá neprobádanost tématu a také velice zajímavé problémy, které jsou s trestem domácího vězení spojeny, byly hlavními důvody, které mě vedly k tomu, že jsem si trest domácího vězení, jeho výkon a kontrolu zvolila jako téma své diplomové práce.

Cílem práce bylo stručně popsat historický vývoj domácího vězení a elektronického monitorování. Dalším cílem bylo představení české právní úpravy trestu domácího vězení, podání základních informací o právní úpravě domácího vězení v některých jiných státech, zhodnocení kladů tohoto trestu i problémů spojených s jeho aplikací.

Při psaní práce jsem čerpala zejména z tuzemských i zahraničních odborných publikací a časopiseckých článků. Dále jsem pracovala s webovými stránkami ministerstva spravedlnosti nebo organizací zabývajících se probací, restorativní justicí či studii vězeňství. Použila jsem také různé trestněprávní předpisy, důvodové zprávy k některým zákonům a statistická data Ministerstva spravedlnosti ČR.

Práci jsem rozčlenila celkem do osmi kapitol. Prostřednictvím prvních dvou kapitol jsem se pokusila uvést do problematiky trestu domácího vězení pojednáním o pojmu, účelu a funkci trestu a alternativních trestech. Do kapitoly o alternativních trestech jsem zařadila obecný výklad o alternativním řešení trestních věcí a principu restorativní justice, ze kterého alternativní tresty vycházejí. Ve třetí kapitole jsem se zabývala zejména historií domácího vězení a elektronického monitorování, jehož prostřednictvím je ve většině zemí výkon tohoto trestu zajišťován. Následující kapitola byla věnována právní úpravě domácího vězení v České republice. V jednotlivých podkapitolách jsem se věnovala historii trestu domácího vězení v českých zemích,

právní úpravě v Trestním zákoníku a Trestním řádu a problematice trestního opatření domácího vězení. Samostatné kapitoly jsem věnovala úloze Probační a mediační služby při zajištění výkonu trestu domácího vězení a představení základních informací o právní úpravě domácího vězení v některých jiných státech. V posledních dvou kapitolách jsem se soustředila na popis výhod trestu domácího vězení i problémů spojených s jeho aplikací.

Obecně hodnotím zavedení trestu domácího vězení do českého právního řádu kladně. Rozšíření systému trestních sankcí poskytuje soudu větší prostor pro uložení takového druhu trestu, který bude co nejvíce odpovídat zvláštnostem konkrétního případu. Mezi nesporné výhody trestu domácího vězení patří snížení počtu uvězněných, úspora finančních prostředků, zachování pozitivních rodinných a jiných sociálních vazeb, uchránění odsouzeného před negativními vlivy vězeňského prostředí a v neposlední řadě také možnost udržení si zaměstnání a s tím spojená větší pravděpodobnost náhrady škody. Dle mého názoru představuje tento trest vhodnou alternativu k nepodmíněnému trestu odnětí svobody pro určité typy pachatelů. Vcelku pozitivně hodnotím i samotnou právní úpravu tohoto trestu. Jako obzvlášť zdařilý se mi jeví písemný slib (faktický souhlas) pachatele, který je podmínkou pro uložení tohoto trestu. Domnívám se, že souhlas pachatele s uloženým trestem zvyšuje pravděpodobnost, že trest bude úspěšně vykonán a celkově příznivě působí na účinnost trestu.

Pakliže se tento trest v praxi osvědčí, bylo by jistě prospěšné uvažovat o zavedení domácího vězení jako prostředku nahrazujícího vazbu a tzv. Back – End modelu domácího vězení do českého právního řádu.

V současné době je kontrola trestu domácího vězení zajišťována pouze namátkovými kontrolami Probační a mediační služby. Takovou kontrolu považuji za nevyhovující. Odsouzený může i opakovaně porušit podmínky trestu, aniž by to bylo odhaleno. Myslím si, že tato skutečnost je hlavním důvodem toho, proč tento trest není zatím příliš často ukládán. Očekávám, že jakmile bude do praxe zavedeno elektronické monitorování odsouzených, zvýší se četnost ukládání. Otázkou ovšem zůstává, zdali to

nebude hlavně zpočátku spíše v případech, ve kterých jsou dnes ukládány jiné, méně přísné alternativní tresty.

De lege ferenda bych navrhla, aby podstata domácího vězení spočívala v povinnosti odsouzeného zdržovat se v určeném obydlí v hodinách, které určí soud. Soud by mohl uložit domácí vězení v rozpětí od dvou do dvaceti čtyř hodin denně. Domnívám se, že větší prostor pro soudní individualizaci trestu by byl v tomto případě ku prospěchu věci. Za současné právní úpravy je nejspíš možné uložit odsouzenému povinnost zdržovat se v určeném obydlí v pracovních dnech pouze od 20 do 5 hodin, což např. u nezaměstnaných odsouzených považuji za nedostatečné.

Do úvah de lege ferenda bych zahrнула i myšlenku, že jednou z podmínek pro uložení trestu domácího vězení by měl být i souhlas spolubydlících pachatele. Tento souhlas je k uložení domácího vězení vyžadován např. v Anglii a Walesu, Novém Jižním Walesu i Rakousku. Výkonem tohoto trestu (zejména návštěvami dozorčího personálu) je zasahováno do práv spolubydlících, dochází ke kolizi s principem nedotknutelnosti obydlí, což jsou dle mého mínění významné důvody pro zavedení požadavku takového souhlasu.

Považovala bych také za vhodné pozměnit stávající úpravu náhradního trestu odnětí svobody. Trest domácího vězení lze uložit i u úmyslných trestných činů, u nichž činí horní hranice trestu odnětí svobody pět let, jednoroční délka náhradního trestu odnětí svobody mi připadá příliš nízká. Dále se mi zdá nepřiměřeně tvrdá povinnost vykonat celý náhradní trest odnětí svobody v případech, kdy odsouzený zmaří účel trestu domácího vězení jen několik dnů či týdnů před úplným výkonem domácího vězení. Z výše uvedených důvodů bych proto doporučila, aby byl trest domácího vězení v případě zmaření jeho účelu přeměněn na nepodmíněný trest odnětí svobody a to tak, že jednomu dni nevykonaného trestu by odpovídal jeden den trestu odnětí svobody.

Prosazení domácího vězení do aplikační praxe si určitě vyžádá ještě nějaký čas a jen tato praxe ukáže, zda bude funkční alternativou nepodmíněného trestu odnětí svobody.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

IPŠ	Institut předběžného šetření
NEPO	Nepodmíněný trest odnětí svobody
PO	Podmíněný trest odnětí svobody
TDV	Trest domácího vězení
TOS	Trest odnětí svobody
TŘ	Trestní řád
TZ	Trestní zákoník
ZPMS	Zákon o Probační a mediační službě
ZSVM	Zákon o soudnictví ve věcech mládeže

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

KNIHY, SBORNÍKY

1. ASHWORTH, A. *Sentencing and Criminal Justice*. 5th edition. New York : Cambridge University Press, 2010.
2. FRYŠTÁK, M.; ŽATECKÁ, E. Princip restorativní justice v novém trestním zákoníku. In *Sborník příspěvků z mezinárodní konference „Dny veřejného práva“*. Brno : Masarykova univerzita, 2007. s. 649 - 660. Dostupné z www.law.muni.cz.
3. JELÍNEK, J. et al. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 1. vydání. Praha : Leges, 2009.
4. JELÍNEK, J. et al. *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha : Leges, 2010.
5. KALVODOVÁ, V. Domácí vězení - jedna z možných alternativ trestu odnětí svobody?. In *Sborník příspěvků z mezinárodní konference „Dny veřejného práva“*. Brno : Masarykova univerzita, 2007. s. 678 - 684. Dostupné z www.law.muni.cz.
6. KALVODOVÁ, V. *Postavení trestu odnětí svobody v systému trestněprávních sankcí*. Brno : Masarykova univerzita, 2002.
7. KARABEC, Z. Koncept restorativní justice. In *Restorativní justice : sborník příspěvků a dokumentů*. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003. s. 5 - 22.
8. KARABEC, Z.; DIBLÍKOVÁ, S.; MÁCHÁČKOVÁ, R. *Krátkodobé tresty odnětí svobody : závěrečná studie z výzkumu*. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2000.
9. KREJČÍŘÍKOVÁ, K. Aktuální problematika trestu domácího vězení. In *Dny práva - 2009 - Days of Law* [online]. Brno : Masarykova univerzita, 2009. s. 947 - 959 [cit. 2010-09-15]. Dostupné z: www.law.muni.cz.
10. KUČHTA, J.; VÁLKOVÁ, H. et al. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha : C.H.Beck, 2005.
11. LATA, J. *Účel a smysl trestu*. Praha : LexisNexis CZ s.r.o., 2007.
12. LEVINSON, D., et al. *Encyclopedia of Crime and Punishment : Volume II*. Thousand Oaks : Sage Publications, 2002.

13. NELLIS, M. Electronic Monitoring, Satellite Tracking and the New Punitiveness in England and Wales. In PRATT, J., et al. *The New Punitiveness : Trend, Theories, Perspectives*. Portland : Willan Publishing, 2005. p. 167 – 189.
14. NOVOTNÝ, O. et al. *Trestní právo hmotné : 1, Obecná část*. 6., přeprac. vyd. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2010.
15. NOVOTNÝ, O.; Zapletal, J. et al. *Kriminologie*. 3., přeprac. vyd. Praha : ASPI a.s., 2008.
16. POLÁČEK, F. et al. *Československé trestní zákony platné v zemích české a moravskoslezské*. 2. vyd. Praha : Linhart, 1947.
17. ROBERTS, J. *The Virtual Prison : Community Custody and the Evolution of Imprisonment*. Cambridge : Cambridge University Press, 2004.
18. ROZUM, J. Několik poznámek k problematice alternativ a kontrole jejich výkonu. In OSMANČÍK, O, et al. *K problematice alternativních trestů a opatření*. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996. s. 15 - 19.
19. ROZUM, J. et al. *Vybrané problémy sankční politiky : ukládání nepodmíněného trestu odnětí svobody a jeho alternativ : institut zabezpečovací detence*. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2005.
20. SOTOLÁŘ, A.; PÚRY, F.; ŠÁMAL, P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha : C.H.Beck, 2000.
21. ŠÁMAL, P, et al. *Trestní řád : komentář. II, § 180 až 471*. Praha : C. H. Beck, 2008.
22. ŠÁMAL, P. et al. *Trestní zákoník : komentář. I., § 1 - 139*. Praha : C.H.Beck, 2009.
23. ŠÁMAL, P. et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže : komentář. 2. vydání*. Praha : C. H. Beck, 2007.
24. TAK, P. *The Dutch Criminal Justice System*. Nijmegen : Wolf Legal Publishers, 2008.
25. TONRY, M.; FRASE, R. *Sentencing and Sanctions in Western Countries*. New York : Oxford University Press, 2001.
26. VÁLKOVÁ, H. Od vězení k alternativním sankcím. In *Ve službách práva : sborník příspěvků k 10. výročí založení pobočky nakladatelství C. H. Beck v Praze*. Praha : C. H. Beck, 2003. s. 305 – 322.
27. VLČEK, E. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 3. nezměněné vydání. Brno : Masarykova univerzita, 2006.

28. ZEHR, H. *Úvod do restorativní justice*. Praha : Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003.
29. *Přehled znalostí o násilí mezi mládeží : trendy, strategie a reakce v členských státech EU*. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006.

ČLÁNKY

1. BLACK, M.; SMITH, R. Electronic Monitoring in the Criminal Justice System. *Australian Institute of Criminology : Trends & issues in crime and criminal justice* [online]. 2003, No. 254, pp. 1 – 6 [cit. 2010-09-10]. Dostupný z: <http://www.aic.gov.au/documents/4/6/9/%7B469CBBD4-B204-4F5E-8C73-B9B47C707F05%7Dtandi254.pdf>.
2. BLANDA, R. Odstraní elektronické náramky přeplněnost českých věznic?. *České vězeňství*. 2010, č. 1, s. 16-17.
3. ČÁDOVÁ, J. Domácí vězení není jen sankce, ale sociální práce. *České vězeňství*. 2010, č. 1, s. 17-18.
4. GABLE, R. Electronic Monitoring : Positive Intervention Strategies. *Federal Probation* [online]. 2005, Vol. 69, No. 1, pp. 21 - 25 [cit. 2010-09-16]. Dostupný z <http://web.cgu.edu/faculty/gabler/Probation%20ms.pdf>.
5. GAINEY, R.; PAYNE, B. The Electronic Monitoring of Offenders released from Jail or Prison : Safety, Control and Comparisons to the Incarceration Experience. *Prison journal*. 2004, Vol. 84, No. 4, pp. 413 – 435.
6. GŘIVNA, T.; VANDUCHOVÁ, M. K problematice zahlazení odsouzení. *Trestněprávní revue*. 2009, č. 9, s. 263 – 269.
7. HOŘÁK, J. Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených. *Trestní právo*. 2005, č. 12, s. 7 - 12.
8. HUCKLESBY, A. Understanding Offenders' Compliance : A Case Study of Electronically Monitored Curfew Orders. *Journal of Law and Society*. 2009, Vol. 36, No. 2, pp. 248 - 271.
9. HULÁN, P. Trest domácího vězení v novém trestním zákoníku od 1. 1. 2010. *Právo a rodina*. 2010, č. 1, s. 16 - 20.

10. KALMTHOUT, A. Realizace alternativních trestů, některé zkušenosti západoevropských zemí. *Právní rozhledy*. 1997, č. 12, s. 620 - 626.
11. KARABEC, Z. Možnosti sankční politiky. *Kriminalistika* [online]. 2001, č. 3. [cit. 2010-09-10]. Dostupné z http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2001/01_03/karabec.html
12. KLEIN - SAFFRAN, J. *Electronic Monitoring vs. Halfway Houses : A Study of Federal Offenders* [online]. 1993. 6 p. [cit. 2010-09-10]. Výňatek z disertační práce. University of Maryland. Dostupné z http://www.bop.gov/news/research_projects/published_reports/gen_program_eval/repralternatives.pdf.
13. KRAHL, M. Elektronicky hlídané domácí vězení. *Právní rozhledy*. 1998, č. 5, s. 229 - 233.
14. KRÁL, V. Domácí vězení - další alternativní trest?. *Trestněprávní revue*. 2007, č. 8, s. 235 - 238.
15. KREJČÍŘÍKOVÁ, K. Nový trest (trestní opatření) domácího vězení. *Státní zastupitelství*. 2009, č. 10, s. 13 - 20.
16. NAVRÁTILOVÁ, J. Trest domácího vězení. *Bulletin advokacie*. 2009, č. 10, s. 94 - 97.
17. NEZKUSIL, J. K problematice alternativ k trestu odnětí svobody. *Trestní právo*. 2009, č. 7 - 8, s. 7 - 17.
18. RAJNIČ, M. Trest domáceho väzenia v systéme trestov. *Justičná revue*. 2009, č. 6 - 7, s. 834 - 840.
19. SPAANS, E. Elektronické monitorování: nizozemský experiment. *České vězeňství*. 1999, č. 4, s. 49 - 50.
20. ŠÁMAL, P. Trestní zákoník a naplňování funkcí a základních zásad trestního práva hmotného. *Bulletin advokacie*. 2009, č. 10, s. 23 - 37.
21. ŠČERBA, F. Metody činnosti probační a mediační služby. *Trestní právo*. 2002, č. 6, s. 21 - 24.
22. ŠČERBA, F. Metody činnosti probační a mediační služby. *Trestní právo*. 2002, č. 7 - 8, s. 12 - 18.

23. ŠČERBA, F. Právní úprava nových alternativních trestů. *Bulletin advokacie*. 2009, č. 10, s. 86 - 89.
24. TOBIÁŠOVÁ, L. Domáce väzenie – nový trest v rekodifikovanom Trestnom zákone. *Justičná revue*. 2006, č. 10, s. 1373 - 1385.
25. VÁLKOVÁ, H.; SOTOLÁŘ, A. Restoratívni justice – trestní politika pro 21. století?. *Trestní právo*. 2000, č. 1, s. 4 - 11.

PRÁVNÍ PŘEDPISY

- Zákon č. 117/1852 ř.z., Trestní zákon o zločinech, přečinech a přestupcích, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 140/1961 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 141/1961 Sb., Trestní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Das Strafvollzugsgesetz, BGBl. Nr. 144/1969
- Vyhláška č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů
- Crime (Sentencing Procedure) Act 1999
- Criminal Justice Act 2003
- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých trestních zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů
- Trestný zákon č. 300/2005 Z.z.
- Trestný poriadok č. 301/2005 Z.z.
- Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška č. 458/2009 Sb., kterou se stanoví denní sazba připadající na náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení a způsob úhrady, ve znění pozdějších předpisů

INTERNETOVÉ ZDROJE

www.cepprobation.org

<http://english.justitie.nl/>

www.johnhoward.ca

www.justice.cz

www.justiz.at

www.kcl.ac.uk

www.pmscr.cz

www.restorativejustice.org

OSTATNÍ ZDROJE

- Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 253/1997 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 140/1961 Sb. , Trestní zákon , ve znění pozdějších předpisů.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě
- Důvodová zpráva k Trestnímu zákoníku č. 40/2009 Sb.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 41/2009 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku.
- Rezoluce Rady Evropy č. 73 (17) On The Short – term Treatment of Adult Offenders
- Statistická ročenka kriminality, rok 2009

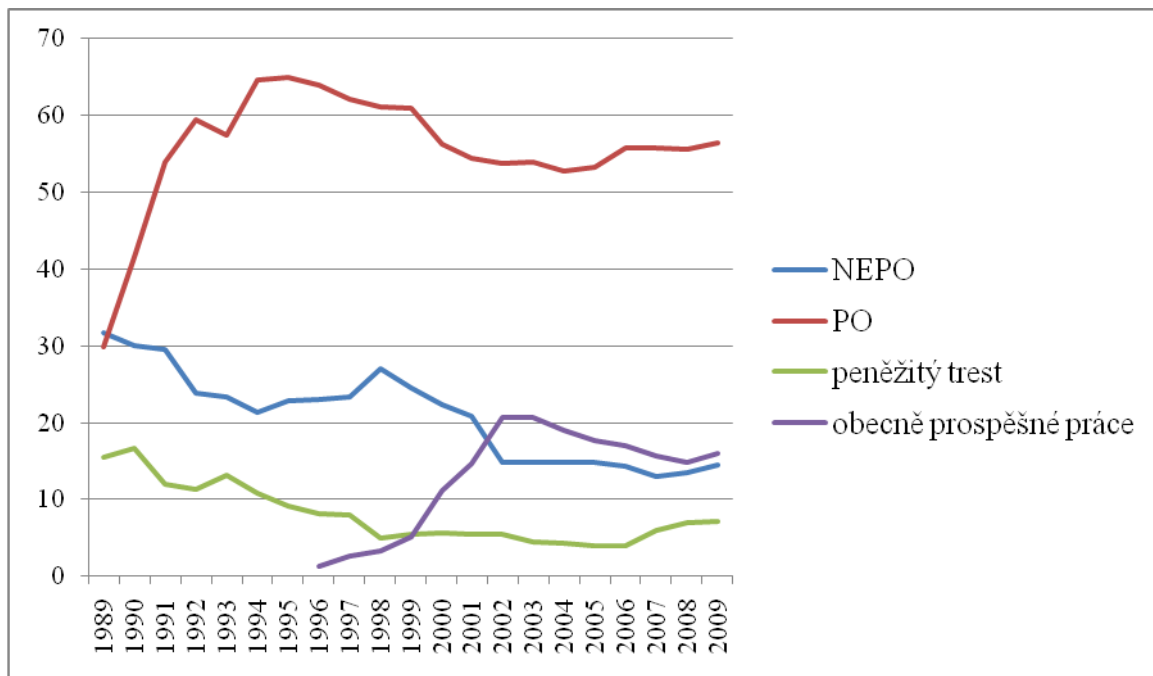
PŘÍLOHA Č. 1

ULOŽENÉ TRESTY V LETECH 1989 AŽ 2009

rok	NEPO	%	PO	%	peněžitý trest	%	obecně prospěšné práce	%
1989	18.284	31,7	17.194	29,8	8.992	15,5	-	-
1990	5.687	30,1	7.828	41,5	3.153	16,7	-	-
1991	8.261	29,5	15.106	54,0	3.369	12,0	-	-
1992	7.430	23,9	18.446	59,4	3.551	11,4	-	-
1993	8.244	23,4	20.201	57,5	4.591	13,1	-	-
1994	11.126	21,4	33.554	64,6	5.648	10,9	-	-
1995	12.552	22,8	35.724	65,0	4.978	9,1	-	-
1996	13.375	23,1	37.020	63,9	4.734	8,2	725	1,3
1997	13.933	23,3	37.190	62,2	4.703	7,9	1.600	2,7
1998	14.656	27,1	33.059	61,1	2.634	4,9	1.776	3,3
1999	15.340	24,5	38.188	61,0	3.370	5,4	3.215	5,1
2000	14.114	22,3	35.617	56,3	3.571	5,6	7.084	11,2
2001	12.533	20,8	32.817	54,5	3.324	5,5	8.835	14,7
2002	9.659	14,8	34.942	53,7	3.500	5,4	13.424	20,6
2003	9.797	14,8	35.676	53,9	2.941	4,4	13.592	20,6
2004	10.192	14,9	36.162	52,8	2.913	4,3	13.031	19,0
2005	10.078	14,9	36.006	53,3	2.663	3,9	11.990	17,7
2006	9.997	14,4	38.657	55,7	2.678	3,9	11.787	17,0
2007	9.871	13,0	42.242	55,8	4.552	6,0	11.921	15,7
2008	10.255	13,5	42.157	55,6	5.307	7,0	11.193	14,8
2009	10.687	14,5	41.686	56,5	5.280	7,2	11.804	16,0

Zdroj: Statistická ročenka kriminality, Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2010, str. 428.

GRAFICKÉ ZNÁZORNĚNÍ TRESTŮ UKLÁDANÝCH V LETECH 1989 AŽ 2009



PŘÍLOHA Č. 2

POČET ELEKTRONICKY MONITOROVANÝCH OSOB V NĚKTERÝCH EVROPSKÝCH ZEMÍCH

země	Počet monitorovaných v roce 2007	Počet monitorovaných v roce 2008	Počet monitorovaných na sto tisíc obyvatel v roce 2008
Rakousko	-	37	0,4
Anglie a Wales	62.647	71.154	33,2
Skotsko	3.262	3.643	15,4
Švédsko	3.301	3.580	12,1
Francie	7.915	11.287	5,5
Dánsko	1.103	1.175	2,6
Nizozemí	886	952	5,7

Zdroj: *CEP, the European Organisation for Probation* [online]. 2009-05-10 [cit. 2010-10-01]. Documents related to the CEP Electronic Monitoring conference, held from the 7th to the 9th of May 2009 in Egmond aan Zee, the Netherlands: Summary of Questionnaires. Dostupné z:

http://www.cepprobation.org/uploaded_files/EM2009%20Questionnaire%20summary.pdf

PŘÍLOHA Č. 3

AKTUÁLNÍ STATISTIKA SPOJENÁ S TRESTEM DOMÁCÍHO VĚZENÍ V ČR

Název regionu	IPŠ - doporučen TDV	IPŠ - nedoporučen TDV	TDV uložen	TDV nařízen	TDV vykonán	Náhradní TOS
Praha	2	2	3	3	0	0
Středočeský	1	11	1	0	0	0
Jihočeský	9	4	10	10	0	0
Západočeský	3	9	4	3	0	0
Severočeský	5	4	3	3	0	0
Východočeský	18	18	15	11	2	2
Jihomoravský	2	4	3	1	0	0
Severomoravský	11	14	10	8	1	0
celkem	51	66	49	39	3	2

Stav k 12. 9. 2010

Zdroj: *Justice.cz* [online]. 2010 [cit. 2010-09-26]. Domácí vězení. Dostupné z :
<http://portal.justice.cz/justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=5272&d=310183>

HOUSE ARREST AS A SANCTION, ITS ENFORCEMENT AND CONTROL

RESUMÉ

New Czech Criminal Code came into force at the beginning of this year. It brought many changes to the Czech criminal justice system. One of these changes is that house arrest became a new alternative for the unsuspended sentence of imprisonment. There are still many unanswered questions concerning this issue, e.g. if this sentence going to be effective, if the courts are going to impose this sanction or how to control the enforcement of this sanction. The fact that house arrest is a relatively new sanction in the Czech criminal justice system and that there is a very interesting discussion around the adoption of this measure were two main reasons why I chose this particular topic.

The aim of my thesis is to give the reader a brief summary of the history of house arrest and electronic monitoring. The next purpose of the study is to present a new legal regulation of house arrest in the Czech Republic and briefly summarize the legal regulation of house arrest in some other countries. This paper also covers the advantages and disadvantages of home arrest.

I have especially used Czech, foreign literature and criminal journal articles as resources for my thesis. I have also used web pages of ministries of justice, organizations for probation, restorative justice and prison studies. Important source of information were criminal codes and other criminal legislation and also statistic data.

The thesis is composed of eight chapters. The first two chapters are introductory. The first one deals with the general conception of punishment. Chapter Two focuses on alternative sanctions. Alternative sanctions result from the concept of restorative justice so I included Subchapter One about the concept of restorative justice to Chapter Two. Chapter Three concentrates on the history of house arrest and electronic monitoring.

Chapter Four is subdivided into four parts. Part One looks at the history of house arrest in Czech countries. Part Two illustrates legal regulation of house arrest in the Criminal Code. Part Three describes the legal regulation of house arrest in the Criminal Procedural Code. Part Four characterizes the sentence of house arrest for juveniles. Chapter Five illustrates the role of the Probation and Mediation Service in the process of imposing the sanction of house arrest and in the enforcement of this sanction. Chapter Six gives a brief summary of legal regulation of house arrest in some other countries. The last two chapters cover advantages and disadvantages of house arrest.

In my opinion the addition of house arrest to the system of criminal law sanctions a positive step. With a wider range of sanctions, judges can choose a more suitable sanction for the individual offender. The main advantages of house arrest are the reduction in the number of prisoners, financial savings, the fact that offender can stay at home with his or her family and work and also the elimination of the negative effects of the prison environment on offender. I believe that the sanction of house arrest is a very suitable alternative for the unsuspended sanction of imprisonment for certain types of offenders. I think that legal regulation of house arrest in the Czech Republic is quite good. A very important condition for imposing house arrest is the written consent of the offender with this penalty. Consent with the sentence increases the effectiveness of the sanction.

If the sanction of house arrest is effective, new legislation extending the use of house arrest should be adopted. House arrest could be used as a measure substituting pre – trial detention. Another type of house arrest is the so called back – end type of house arrest which is used for offenders who are released earlier from prison.

Currently the enforcement of house arrest is controlled only by random visits of officers from the Probation and Mediation Service. Such control is inadequate because the convicted person can breach the requirements of his or her sentence several times without anyone noticing. This inadequate control is probably the main reason why the courts are reluctant to impose the house arrest sentence. I expect that when the house arrest is enforced through the use of electronic monitoring, the courts will impose it

more frequently. There is also still a risk that courts will impose this sanction in cases where less severe alternative sanction would be more sufficient (net widening).

Sentence of house arrest could be imposed up to 24 hours a day on weekends and national holidays. During other days the offender could be obliged to stay at home for a period no more than from 8 p.m. to 5 a.m. It seems to me that such restriction is insufficient for offenders who have no job. I suggest that an amendment stating that the house arrest sanction could be imposed for between two and 24 hours a day should be passed.

I would also recommend that courts should obtain and consider information about the attitude of the people likely to be affected by the enforced presence of the offender at home. Obtaining consent of offender's roommates with the sentence of house arrest is a common term in many other countries, e.g. England and Wales, New South Wales or Austria.

A court may impose the house arrest sentence to an offender who committed a crime for which he could be sentenced to imprisonment up to five years. If the court imposes the house arrest sentence, it shall also determine an alternative punishment of imprisonment up to one year, should the conditions of house arrest be breached by the offender. I think that the maximum length of the alternative punishment of imprisonment is too short. If the offender breaches the conditions of the house arrest he will have to serve the whole term of alternative imprisonment. I found this provision too strict, in particular in such cases when the offender breaches the conditions just a few days before the end of his or her house arrest. Therefore I suggest that in case of a breach of conditions the court shall sentence the offender to imprisonment to the number of days remaining to the end of the house arrest sentence.

House arrest is a new way of punishment that should start to continually grow. Only time will tell if it is an effective alternative of imprisonment.

KLÍČOVÁ SLOVA, KEYWORDS

Alternativní tresty, Domácí vězení, Elektronické monitorování

Alternative Sanctions, House arrest, Electronic Monitoring

ABSTRAKT, ABSTRACT

Diplomová práce se zabývá trestem domácího vězení, který je jednou z alternativ nepodmíněného trestu odnětí svobody. Práce podává stručný přehled o historii domácího vězení a elektronického monitorování. Stěžejní částí práce je analýza hmotněprávní a procesněprávní úpravy trestu domácího vězení v České republice. Autorka se v této práci zabývá též rolí Probační a mediační služby v procesu ukládání a výkonu trestu domácího vězení, výhodami a problémy spojenými s aplikací této sankce a představuje právní úpravu domácího vězení v některých jiných státech.

This thesis deals with the house arrest sanction which is one of alternatives of the unsuspended sentence of imprisonment. The author tries to summarize accessible information on the history of house arrest and electronic monitoring. The main aim of the thesis is to briefly present substantive and procedural legal regulation of the house arrest sentence in the Czech Republic. This thesis also covers other issues such as the role of the Probation and Mediation Service in the process of imposing the sanction of house arrest and in the enforcement of this sanction, advantages and disadvantages of house arrest and the outline of legal regulation of house arrest in some other states.